

50412

Második évfolyam.

Budapest, január 3.

Első szám.

Jövendő

irodalmi és politikai ujság

 ✨ KÖRPEL RICHARD ✨

Új Széchenyi.

Egy ember, akit Ursusnak szeretnék nevezni Viktor Hugó nyomán, mert oly elvonult és annyira böles, az én politikai informátorom, aki többé semmit sem akar a politikával, úgy betelt vele, így szólt hozzám a minapában:

— Ugyan kérem, akárhogyan is bírálják önök a fiatal Tiszát, vele vannak, mert fiatal. Ez az előnye, talán az egyetlenegy. De nézzenek jól a szemébe, meglátják: ez vénebb a nagyapjuknál, aulikusabb a nagyapjánál, császárabbb a császárnál, akit szemmel láthatólag bele akart vinni az alkotmánymagyarázatba, de az a felkent személy, aki főként bécsi polgár: nem volt hajlandó «megmagyarázni» a magyar alkotmányt az új nemzeti oligarcha kedvéért. Mondják, én is tudom, Ferenc József ő felsége először is régi módi katona; nos ez az osztrák katona volt a legalkotmányhűbb abban az egész kompániában, amely a magyar nemzeti állam kiépítésének jelszavából él. Chlopyt kiadta, de az csak szóbeszéd. Tett-e valamit? Nem. Minden jel arra vall, hogy nincs is szándékában. Ha csak az ifjú Tisza bele nem viszi. Jó, hogy visszakerültünk e névhez és alakhoz, amely a maga akaratának túlságos pointirozása közben úgy is kissé háttérbe szorítja magát a trónt is, a

két ország államférfiairól nem is szólva. Mindez csak milieu neki. A parlament is az. Istenem, még ő sem élhet milieu nélkül. Ő, akit többé nem hasonlítanak az apjához, Deákhhoz. Magasabban, Széchenyihez kezdik mérni. Mert Széchenyi is közgazdasági alapon csinálta meg kormányzati rendszerét és mert legtöbb volt a műveltsége az összes magyar államférfiak között, valamennyi között a leggeniálisabb. «De» jegyezte meg az ifjú kormányelnök egy janicsárja: «Széchenyi bolond volt, Tisza pedig józan, mint egy nazarénus paraszt!» Nem bánom, legyen tehát új Széchenyi. Mégis talán jobb lesz, ha anti-Széchenyinek nevezzük. A régi István gróf tudniillik azt állította, hogy Magyarország nem volt, hanem lesz. Ez az új István megfordítja a dolgot: vissza akarja állítani azt a Magyarországot, a mely volt.

Látott ön már ennél sajtósebb jelenséget? Ez a fiatal ember vissza akar csinálni mindent, ami lényegest magyar politikusok az apja óta csináltak. «Megnőttek az ország keretei» mondta az első programbeszédjében. Vissza akarja azokat szűkíteni. Bizonyára még atyját is szigorúan ítéli meg azon a ponton, amikor az a reformok terére volt kénytelen rálépni. Az ő száraz hasonlatai és kétségbeesett takarékosága! Szinte kietlen, hogy egy ép és fiatal hang tolmácsolja ezt, fogatlan, kijózanodott, üres hang volna a tartalomhoz méltó. Ez az államférfiú olyan államférfiú, akinek nem az a terve, hogy az ország még száz év múltán is meglegyen, hanem az, hogy ha még száz esztendő múlva is meg lenne és ex-lex-el kellene kormányozni, de háború is törne ki egyszersmind: az akkori Tisza István adhasson pénzt az akkori Habsburgnak. Ez kasznárbölcsesség és nem állambölcsesség és az öreg Tiszának zsinórtalan szürke díszmagyarja semmi az ifjú Tiszának kopott kis kék spencerjéhez képest, amelyben egy-

órák közbeszólásait szokta megtartani. Ennek a nagyreményű belföldinek a kisre-látására nincsen példázat és bocsásson meg, ha csudálkozásomban e csinált szóval jellemzem, de ön tudja, hogy másra gondolok. Azonban én is, ön is, azzal vigasztaljuk magunkat, hogy amikor a régi időket, régi intézményeivel, régi embereivel, egykori tisztátalan egyoldalúságával vissza akarja csinálni: Tisza István sem nem rosszhiszemű, sem nem naiv. Nem akarja tévútra vezetni a királyt, nem akarja megnyergelni az udvart és azt sem hiszi, hogy amiben próbálkozik, az lehetséges. Csak beszél, beszél, beszél és a legvakmerőbb dolog a mit cselekszik: néhány fogatlan, vagy a vármegyében erőtlennek mutatkozó főispán elcsapása és egy bárói kinevezés, amelyet tiz év óta mind készül aláírni ő felsége. Tisza gróf már aláíratta, de . . .

De nem feltűnő önnek, hogy a múltat visszacsináló fiatal kormányelnök, az önök új Széchenyije, hiába erőszakolja, nem talál kész munkatársat a Felsőben? Hagyja ön a republikánus érzelmeit és nézze meg az osztrák eredetű királyt, az agg férfiút, a konzervatív katonát: az idők előrehaladását ez jobban megérti mint szolgái, akik sem a kort, sem az embereket, sem őt meg nem értik.

Szilágyi Dezső öröke.

Négy esztendő alig múlt el azóta, hogy az 1899: XV. törvénycikk megalkotta a kúriai bíraskodást és máris mintha megúntuk volna az akkor megkívánt tisztaságot. Eltörléséről, megváltoztatásáról beszélnek a politikusok, azok is, akik annak idején, ha nem is kívánságból, de szeméremből megszavazták. A közvélemény pedig hidegen nézi veszedelmét a tiszta-választási fogadalomnak, mert úgy látja, hogy mióta fogadalom lett belőle, sem áll erősebb lábon, mint fogadalom előtt.

Mi az oka, hol rejlik a hiba, e kérdéseket illetőleg két hivatott jogászjelme nyilatkozatát iktatjuk ide.

Dr. Ragályi Lajos.

A kúriai bíraskodás e gyakorlati ismerője rendkívül érdekes világlátást vetett a kérdésre — tisztán jogászi nézőpontból.

Kénytelen vagyok beismerni — úgymond, — hogy míg egyrészt a törvény nem elégítette ki a várakozásokat s egyszer túlszigorú, máskor túlelnéző ítéletet produkált, igazságtalan eredményre vezetett magával a kúriával szemben is. A kúria két tanácsának ellentétes ítéletei megtépázták a kúria nálunk oly valóban nagy és megérdemelt tekintélyét is, holott nem a kúria tehet róla, hanem mindjárt előre bocsátom: a törvénynek az abszolút formaságokhoz való kötöttsége.

Nincs a magyar törvényhozásban még egy törvény, amely annyira kiszorítaná a bírói szabad mérlegelés lehetőségét. A törvény készítésével Szilágyi Dezső akarta ezt így. Jó intenció vezérelte őt. Ki akarta zárni a politikai nézeteknek, ellen- és rokonszenvek azt a mértékét is, amely a logika alkalmazásával a legobjektívebb bíró gondolkodásába

is becsúsíthatik. Teljesen egyedül álló tényekhez kötötte a bírót s a tények összetettségéből származó logikai bizonyítékokat kizárta az ítélkezés eszközei közül. Így történhetett meg az, hogy míg a Teleki-féle választásnál a grófnál vendégül időző választók egy-egy pohár cognacjáért a mandátumot megsemmisítették, addig egy másik választásnál — nem akarok nevet említeni — bár bebizonyították, hogy a választókat fejenkint egy húszkoronás arannyal vesztegették meg, de a kerületben ismeretlen urak, a kik a vesztegetés után rögtön távoztak — a mandátum érvényesítették. Látszólag itt a kúria két tanácsának különböző felfogása áll. Holott nem így van. A kúria ragaszkodott a törvény rendelkezéséhez, szinte bámulatos dresszúrájával a meggyőződés megtagadásának. A törvény nem elégszik meg, hogy csak az bizonyítottassék: vesztegetés útján kapta-e a szavazatot az illető képviselő? Ugyanezekre a vesztegetésekre azt is be kell bizonyítani, hogy ki volt a vesztegető? A logikai következtetés bizonyító ereje nem vehető figyelembe. Teleki grófnál tudták, ő maga állította, hogy ő adta a cognacot. A másik mandátumnál a választók beismerték ugyan, hogy ők husz koronás aranyat kaptak azért, hogy az illető jelöltre szavazzanak, de nem lehetett kitudni, hogy ki volt az, a ki a 20 koronás aranyakat ezer számra osztogatta. És amannak a mandátumát a törvény értelmében megsemmisíteni, emezét érvényesíteni kellett.

Ott volt tehát a hiba, amikor nem független meggyőződésű, hanem egyoldalú tényekhez kötözött bíróságot kerestünk a mandátum tisztaságának megvizsgálására. Helyes volt, hogy a párt-bíróság kezéből kivették az ítélkezést. A képviselőház bíráló bizottsága, minden eskü dacára is, mindig a pártfegyelemnek, respektíve a miniszterelnök akaratának vetette magát alá. Annyira ment már a dolog, hogy kölcsönös paktumok alapján hagytak helyben ellenzéki és kormánypárti mandátumokat. Ámde csak az ítélkező egyének nem voltak alkalmasak viszonyaiknál fogva, a szabályok jók voltak. Mi pedig az egyéneket elütve az ítélkezéstől, a szabályokat is megváltoztattuk. És ez volt a hiba. A törvény

intenciója a legőrültebb formalizmusba szorult bele. A kuria, jó katona módjára, csak a törvény parancsát tartotta szem előtt. Eltiltották meggyőződésétől, tehát nem érvényesítette azt, így kelt szárnyra a gondolat: a törvényen változtatni kell. Most-e, vagy később, az a politika dolga.

Visontai Soma

főleg politikai oldalát vitatja a kérdésnek.

A kúriai bírászkodásról szóló törvény — úgymond — tagadhatlanul nem váltotta be azokat a várakozásokat, a melyeket az ország hozzá fűzött. Az ország közvéleménye tehát e tekintetben egyezik Tisza István gróf felvetett nézetével. Csakhogy ellentétes szempontokból. Az újból alapítandó Tisza-regimenek azért rossz a törvény, mert feszélyező a választásoknál. Az országnak meg azért, mert nem elég feszélyező. Az én véleményem szerint, aki most azzal áll elő, hogy a kúriai bírászkodásról szóló törvényt meg kell változtatni, az voltaképen azt akarja mondani: el kell törölni. A ki pedig ezt akarja, az egyenesen fejszét ragad az alig megszületett nemzeti szellem ellen. A Bánffy báró bukása körül megindult harcznak ez a törvény volt egyetlen vívmánya. Ez volt a normális viszonyok megteremtésének jegecedő pontja. A ki ezt a vívmányt akarja most megsemmisíteni, az csak első lépését jelzi annak a szándékának, hogy megtörjön minden olyan ébredő mozgalmat, a mely a nemzet társadalmában kelt, vagy fogna életre kelni.

Hangsúlyozom: az erény rosszul ütött ki, az igaz. De most még nem szabad kidobnunk az utcára. Várjuk meg a vele kötött fogadalmunk lejáratí idejét: az 1907. esztendő. Akkor úgysis magától megszűnik a törvény. Akkor — de csakis akkor — gondolhatunk reá, hogy miután a kúriának megvan kötve a keze a mostan érvényben levő paragrafusokkal, a bírászkodást majd a kuria kebelén belül ugyan, de egy teljesen független autonom testületre bizzuk.

Góliáth.

Irta: Ambrus Zoltán.

Egy öreg bohém — sok verses színdarab költője — beszélt ezt a történetet, az «Eldorado»-kávéházban, ahol éjente fiatal cimboráinak hazudozni szokott.

— Azelőtt — így kezdte — még nem régiben is, két otthonom volt. Az egyiket sokszor változtattam, a másikhoz hűséges voltam vagy harminc esztendeig. Azt a fészket, melyet közönségesen otthonnak mond az ember, a zugot, ahol a hajnalt és a reggelt átaludni szoktam, meg-megcseréltem; a futó évek folytán hol itt, hol amott ütöttem tanyát. Másik otthonom, igazi otthonom az «Arany Csillag»-kávéház volt.

Ha itthon voltam, a városunkban, nem mult el nap, hogy be ne tértem volna a gazdag-negyed egyik legfüstösebb zugába, egy-egy órát agyon-mélázni ama kedves márványasztal mellett, melybe egy figyelmes és köfaragó hajlamokkal megáldott pincér belevészte a monogrammat. És a mikor idegen földön barangoltam, álmodozva gondoltam az «Arany Csillag»-ra, mint emberséges férj a távol szomorgó feleségre. Ahányszor nagy útról tértem vissza, első látogatásom a kávéházamat illette.

Volt az életemnek olyan korszaka is, mikor az «Arany Csillag»-ba cimborákat esődítettem magam köré. De soh'se jártam oda a társaság kedvéért. Ez a kávéház nem a klubbot pótolta nekem: ahol az ember ujságokat olvas és ujságokat beszél meg; nem kerestem benne szórakozást, a játék sem volt gyönyörűségem. Igazában talán azért jártam oda, amért más ember kimegy a fenyvesek közé vagy a folyópartra, valahányszor rabjául esik annak a mondhatatlan, félig édes, félig szomorú hangulatnak, melyet a legokosabbak melankóliának neveznek.

A kávéházba már akkor is kevesen jártak, mikor én először vetődtem oda. A leggyakoribb vendégek gabonaügynökök voltak, akik délutánonként a közeli tőzsdéből átjöttek kártyázni. Magam-szórú «lateiner» ember nem igen tévedt oda. Rajtam kívül a kávéháznak csak egyetlen egy törzsökös vendége volt, aki némi érdeklődést tanúsított a nyomtatott betű iránt. Hanem ez az egy aztán nevezetes ember volt, legalább rám nézve nevezetessé tette magát.

Mikor első ízben botlottam be az «Arany Csillag»-ba, már ott találtam. És ama harminc esztendő alatt, melyet a szokás szolgálatában ennek a kávéháznak áldoztam, ő is ott ült a kávéházban minden áldott nap, kivéve néhány rendkívüli esetet; de ezekről a rendkívüli esetekről nincs még mit szólanom. Az első tíz esztendőben úgylát nagyon gyéren fordultak elő.

Ez a másik, írásudó-féle vendég még hűségesebb oszlopa volt a kávéháznak, mint én magam. Velem megesett, hogy néha esztendőszámra idegen országban gyászoltam az «Arany Csillag»-ot; amaz nem utazott soha. Amíg csak valami nagy betegség le nem vette a lábáról — és igen ritkán történt — minden este, pontban hat órakor megjelent a kávéházban, beletemetkezett a külföldi lapokba, melyeket csak ketten használtunk, s mikor az óra nyoleat ütött, összeszedelőzködött és csöndesen elsompolygott. Oszlop létére nagyon kevés vizet zavart a kávéházban.

A legpontosabb ember volt, akit ismertem. Percre járt, percre evett, percre köhögött. Egy-két félszeg mozdulata tudós ember pedantériájáról árulkodott. Tudósra vallott arkifejezésének az az egyetlen jellemzős vonása is, melyet csak később, nagysokára vettem észre, mikor jobban megismertem. Ez az arc zavartalan nyugalomról, állandó lelki békéről beszélt; ha ki nem nevetnének, azt mondánám: komoly derűtség ült rajta. Meggyőződtem róla, hogy ezt az örök szerenitást a léleknek is, az arcnak is, csak a könyvek adhatják meg, azok a könyvek, amelyeket szerelemmel és pedig hűséges szerelemmel szeretünk.

Akkor még jobban érdeklődtem az emberek iránt, mint mai napság. Pár hónap multán bosszantani kezdett, hogy fogalmam sincs róla: ki lehet ez az én testvérem a «Journal des Débats»-ban? Kérdezősködtem. Megtudtam, hogy egy kissé csillagász, nagy mértékben fizikus és mindenképpen matematikus. Különben pedig tisztviselő a meteorologiai intézetben és Bruck úrnak hívják. Az ördögbe is, kitalálhattam volna a foglalkozását. Az ember nem ok nélkül bujja a lapokban a meteorologiai tudósításokat.

Mindenha szent félelemmel viseltetem az exakt tudományok, s különösen e tudományok művelői iránt, ettől fogva tehát illő tisztelettel tekintettem kávéházi szomszédomra.

Figyelmemet természetesen csak tekintettel fejeztem ki, amit nemsokára Bruck úr szíves volt viszonzni. Akkortájt került színre első verses vígjátékom: «Diana», a mellyel némi sikert értem el. Kevéssel az előadás után Bruck úr egy jóakaró pillantása megértette

velem, hogy tudja: ki vagyok s hogy, ami őt illeti, megkülönböztet a gabnaügynököktől. A figyelem jól esett, bár puszta udvariasság-nak vettem. Mit neki — tünődtem — a világ minden Dianái?!

Lassan-lassan, hónapok, évek multán, némi rokonérzés fejlődött ki köztünk. Hanem azért egyikünk se közeledett a másikhoz. Sohasem szoltunk egymáshoz egy szót sem. De mit is szólhattunk volna? Mit érdekelte őt Poe Edgar és Gérard de Nerval! S mit tudtam én a minimumhoz és a maximumhoz!

Amint az idő telt, megszoktam Bruck urat, mint megszoktam a monogrammos márványasztalt s a tiszteletemre kijavított karosszéket. Éreztem, hogy hiányoznék, ha hirtelen elmaradna a kávéházból, s néha-néha elgondolkoztam rajta: micsoda élete lehet ennek az én tudós szomszédomnak?

Egyszer oda voltam vagy másfél esztendeig. A vándor-éveimet éltem. Mikor visszatértem, s ismét fölkerestem az «Arany csillag»-ot, az első nyájas arc, melyet megpillantottam, a Bruck uré volt. Látszott rajta, hogy örül a megérkezésemnek. S mértéktelenül diszkrét barátkozásunk újra kezdődött. Társaság gyűlt asztalom köré, vidámság költözött az «Arany Csillag»-ba. A monogrammos asztal körül sok bolond tréfa s dísztelen szó hangzott. Mindez hidegen hagyta szomszédunkat. Uyen türelmesen békés és komoly lehetett a názarethi arca, mikor megcsúfolták. Nagyritkán azonban megesett, hogy mikor valami túlságosan bolondot mondtam, Bruck úr is elmosolyodott. Erre a mosolyra igen büszke voltam.

Határozottan megszerettük egymást, Bruck úr meg én. Úgy hogy valósággal megijedtem, mikor egyszer néhány hétig kimaradt a kávéházból. Tudtam, hogy valami nagy bajnak kellett környékeznie. Úgy is volt, alig tudta meglábolni. A vizsentlátás megható volt, és légiésnyájaskodásaink, melyet csak a két halhatatlan árnyék: Jaufre Rudel és Melisande flirtjéhez hasonlíthatok, mind élénkebbekké váltak. Már majdnem megismerkedtünk.

Úgy tíz év telhetett el azóta, hogy Bruck urat először láttam, mikor szomorú emlékezetű «Psyché»-met színre hozták. «Psyche» alaposan megbukott. Sem azelőtt, sem azután nem bukott verses színdarab olyan piramidálisat. Az egész nézőtér pissegett; a második felvonás után valóságos üvöltözés támadt. Csak egy ember volt a földszinten, aki az utolsó percig kitartóan, szinte kétségbeesetten tapsolt, hogy megmentse a darabomat: Bruck úr.

Mély hálát éreztem iránta, melyet nyilvánítani semmiféle alkalmam sem kínálkozott. De kevéssel utóbb legalább udvariassággal

viszonoztam a szivességét. Valami értekezést olvasott fel az akadémiában. Nagyon tudós felolvasás volt, annyi szent. Már a címe is olyan tudós volt, hogy egy szót se értettem belőle. Nem tudtam kitalálni: fizikai vagy matematikai tárgyú-e? Hanem azért elmentem az akadémiába, meghallgatni a felolvasását. S ha nem féltém volna, hogy felriasztom szomszédaimat, az öreg fő-főcsillagászokat, bizonyára közbe is kiabálok: «Bravó, helyes!»

Bruck úrnak jól esett a figyelem. Mikor lejött a felolvasó emelvényről, engem is könnyed meghajlással üdvözölt, mint a gratuláló öreg csillagászokat.

A sors mind közelebb és közelebb hozott bennünket egymáshoz. Ugy esett, hogy az öreg Pistika, a pincér, aki körülbelül tizenöt év óta szolgált ki bennünket, egyet gondolt és meghalt. Nagyon derék fiú volt ez az öreg Pistika. Maga volt az eleven figyelem. Úgy ismert már bennünket, a két törzsökös vendéget, hogy kitalálta a gondolatainkat, nem kellett vele hosszan értekeznünk. Kedvelte ugyan az italt, de végletekre csak ritkán vetemedett. Az öreg Pistikának egy éktelen frakkon kívül semmije és senkije se volt a világon. Nem volt annak még kutyája se. Hárman kísértük ki a temetőbe: a pap, Bruck úr, meg én. A temetés után Bruck úrral néhány udvarias szót váltottunk a földi lét mulandóságáról, meg az érdemeikről, melyek túléltek a gyarló testet, s aztán kezet fogtunk. Attól fogva köszöntünk egymásnak.

Később, néha, helyet foglalt a társaságunkban is. Igen keveset beszélt, de a szakjába vágó vitás kérdésekről szívesen és készségesen adott felvilágosítást. Szócsatáinkat mindig figyelemmel hallgatta, de békés, derült mosolygásából kiérezhettük, hogy Sirius magasságában van irodalmi disputáink fölött. Ha általánosabb érdekű tárgyakról volt szó, s nagyon erőltettük a nyilatkozásra, udvariasan, bár kissé kitérőleg válaszolt kérdéseinkre, óvatosan, tekintettel a józanság törvényeire, a tények logikájára, a statisztikára, a személyekre, tekintettel az egész világra. Maguk a tárgyilagosság és a realitás nem lehettek volna tárgyilagosabbak és reálisabbak.

Vagy négy lusztrumot értünk meg második otthonunkban, midőn egyszerre, váratlanul, az «Arany Csillag» a hulló csillagok sorsára jutott. Kávéházunk, helyesebben szólva: kávéházunknak a gazdája megbukott. A szomorú újság mind a kettőnket lesujtott. Az utolsóelőtti este, mielőtt Pistika utódja végképpen bezárta a kávéházat, bankettet rendeztem a monogrammos márványasztal fölött. A néhány árva vendég haza szállingózott: mi maradtunk utolsóknak, a csillagász

meg én. Kivüle csak két vendégem volt: a kisasszony, meg a szerencsétlen Csillag. Míg én e derék embert biztattam a kétségtelen jobb jövővel, a meteorolog a kisasszonynyal foglalatосkodott. Most beszélt vele legelőször, húsz esztendő múltán. Ez a leány megöregedett mellette, s Bruck úrnak mindeddig nem volt hozzá egyetlen szava. Nem tudom: ezt a szokatlan állapot, vagy a bor tette-e, de a csillagász arca egész este piros volt. Mikor haza mentünk, megvallotta nekem, hogy nem szokott hölgyekkel társalogni.

Egy pár hónapig úgy bolyongtunk az utcán, mint két kivert kutya. Ha véletlenül találkoztunk, fájdalmas mosolylyal köszöntünk egymásnak. De az «Arany Csillag» fénye nem aludt ki egészen. Akadt új ember, aki újra megnyitotta a kávéházat. Bruck úr is, én is, diadalmasan vonultunk vissza az ujonnan kifestett zugba.

S aztán még vagy tíz évig zavartalan barátságban éltünk, most már egymás oldalán. Beszéltünk a minimumról és a maximumról, beszéltünk Poe Edgarról és Gérard de Nervalról; hol én unatkoztam, hol ő; de türelmesek voltunk egymás gyöngéje s elismerők egymás tehetsége iránt; a szeretet sokféle különbséget kiegyenlített. A társaságom is megszerette Bruck urat: nagyon nyájas ember volt, bár kissé hideg és tartózkodó. De a légynek se vétett.

Mondom, nagyon tartózkodó s izgatottságra képtelen embernek ismertem. Annál inkább meglepett, mikor egy este valami kiesinység miatt, melyről sehogyse tudtam belátni, hogyan érdekelhette, egészen kijött a sodrából.

A múlt télen történt. Asztalunk körül ismét irodalmi vitaközlés támadt. Nem kiméltük egymást, s úgy rémlik az én «igazság»-omat nagyon eláztatták, mert emlékszem, hogy ilyen szókra, fakadtam, melyek megvallom, kissé túlzottan pathetikusok:

— Az igazságot nem lehet csak így egyszerűen letorkolni. A remeket nem lehet csak így hirtelenében tönkre ócsárolni. És ha az egész világ agyon neveti is. Az igazság, melyet valamely remekben kifejeztél, akárhogy temesse el a frivoltság, a közönbösség és a léha gúny, kitör sírjából és eget kér, kikel és termékenynyé válik, mint a mag, mely háromezer évig a fáraók sírjában hevert, s háromezer év múltán a földbe jut és kiesirázik.

Valami képzelhetetlen történt: Bruck úr, aki rendesen elnéző és néma tárgyilagossággal hallgatta naivságainkat, Bruck úr szelíden megveregette a vállamat.

A meteorologtól ez a vállveregetés valóságos ömlengésnek tűnt fel. Anyi volt ez, mintha más valaki a nyakamba borult

és megesókolt volna. Mindnyájan összenéztünk. Bruck úr kiassé elpirult. Hanem még akkor este hazakisért. Először életemben. Csikorgó hideg volt, nem akartam elfogadni a szívességét. Hiába. Attól fogva elkisért minden este, messze eső lakásomig, bárhogy szabadkoztam.

Ezekén az esti sétákon, meg máskor is a kávéházban, szívesen beszélgetett irodalmi dolgokról, rendesen magától. Mással nem igen elegendett szóba, de velem szemben szinte közlékenynyé vált. Egyről-másról elmondta benyomásait. Úgy látszott, érdeklődni kezdett az irodalom irán. De önmagáról is elmondott egyet-mást. Hogy árva és örömtelen életet élt, hogy egész élete a munkáé volt, hogy szereti Shakespearet, s hogy Julius Caesart könyv nélkül tudja.

És néha úgy tetszett, mintha még akart volna mondani valamit. Elhallgatta.

Néhány havi tünődés után végre is elszánta magát.

— Akar nekem egy nagy, igen nagy szívességet tenni? — kérdezte egy este, mikor éppen búcsúzkodtunk.

— Bizonyára, és pedig örömmel.

— Úgy kérem, látogasson meg holnap három és négy óra közt. Nagy, igen nagy szívességre kérem.

El nem képzelhettem, mit kívánhat tőlem. Másnap pontosan megjelentem a lakásán. Igen szívesen fogadott; láthatólag izgatottan várt.

— Engedje meg, — szolt — hogy elhagyjak minden fölösleges bevezetést. Azonnal látni fogja, mire nézve kérem nagybecsű véleményét. Hadd térjek mindjárt a dologra.

Leültetett egyetlen karosszékebe. Megkinált egy ezüstgöngyölegbe burkolt szivarral, melyet nyilvánvalólag külön az én számomra vásárolt. Aztán asztalához ült, kiszedett a fiókból valami papírcsomagot, ránézett a csomóra s így szolt:

— Góliáth. Szomorújáték 5 felvonásban. Irta Bruck Jeromos. Majd elájultam. Erre nem voltam elkészülve.

Olvasni kezdett. Verses tragédia volt valósággal, s nem valami tréfa. Tragédia, amit más tisztességes ember is írt; tragédia zsidókkal és filiszteusokkal. A zsidók és a filiszteusok nagyon mulatságosak voltak benne. Ilyen színdarabot csak egy meteorolog írhatott. Irótatos kedvem lett volna hahotázni.

De a hogy jobban megnéztem emberemet, elment a kedvem a nevetéstől. Szeme vad tűzben égett, arca lángolt, ki volt kelve magából.

Az első felvonás után aggódva kérdezte :

— Nos?

Kezet szorítottam vele. Szerencsét kívántam munkájához, s elmondtam Góliáthról mindazt, amit Macbethről gondoltam.

Végig olvasta, s én nagyon komolyan hallgattam. Nem éreztem többé a nevetés ingerét.

Újból kezet fogtam vele és újból magasztaltam. Elmondta, hogy harminckét éve dolgozik ezen a munkán. Huszszor is megváltoztatta, átalakította, újra írta. S megkérdezte tőlem: ebben a formában hagyja-e végkép, vagy még változtasson rajta valamit?

Tudtam, hogy ha a változtatás ellen nyilatkozom, ezután már színházi összeköttetésemre kerülhet a szó. Kellemetlenül éreztem magamat. Gyöngé voltam, amit később keservesen megbántam. Ajánlottam, hogy valamelyik lényegtelen jeleneten tegyen változtatást. Egy-két évet akartam nyerni.

Nagyon megköszönte a tanácsot. Idegesen szorította a kezemet, s biztosított, hogy soha se fogja elfelejteni.

Akkor este különösen vidám volt. Elmagyarázta az asztaltársaságnak a new-yorki szabadság-szobor egész konstrukcióját. Hol van a világító tornya, milyen sebességgel haladnak a tengeren át a vándorló madarak, hogyan esalja őket a fény a toronyhoz, mint verődnek a falhoz s hullnak élettelenül a torony párkányzatára.

Hanem, mikor egyedül maradtunk, velem csak Góliáthról beszélt. Temérdek dolgot tudott róla mondani. S minden szaván meglátszott, hogy erre az egy kártyára tette az életét.

Úgy három hónappal ezelőtt az én csillagászom halott-halványan érkezett az «Arany Csillag»-ba. Megsemmisülten rogyott egy székre, s aggódó kérdéseimre nagy nehezen ezt hebegte :

— Ellopták Góliáthot.

Valami gazember feltörte az íróasztalát, elvitte az apró értékeit s mindenféle írással együtt Góliáthot is.

Igyekeztem vigasztalni, megnyugtadni. Bizonyígtattam, hogy az, ami a Góliáthban remek, megvan. Megvan a fejében. Ami a földolog, azt a tolvaj nem vihette el. Szomorú mosolygással hallgatott.

Másnap felakasztotta magát. Akár csak Gérard de Nerval.

Mert hát nemcsak a new-yorki halvány fény — az Ideál: ez az óriási világító torony is megkívánja a maga áldozatait. Szegény madarak!

Azóta nem mentem az «Arany Csillag»-kávéházba.

A király fia.

Erkölcrajz.

Irta: Bródy Sándor.

I.

Egy hóbotos, de szenvedélyesen hazafias főúré az érdem, hogy Pest abba a megtisztelő helyzetbe juthatott, hogy a király fiát vendégül várhatta. A király fia — hogy melyik, én meg nem mondhatom — már többet ismert eme főurak fajtájából, akik gyakorta uratlanabbak, mint egy vidéki hotel bérszolgája. Ezek mind gusztust csináltak neki a messze Magyarországra és jelesen Kelet metropolisa iránt fölizgatták kissé izgékony és nem egészséges képzelő erejét. De senki úgy, mint ama szeles, de elmés férfiú, aki egy skóciai vadászat alkalmából így szólt ő fenségéhez:

— Fenség, gyere hozzánk, nálunk agyonnyerheted magadat.

— Kézpénz? Vannak helyek, ahol könnyen veszik föl, könnyen csinálnak nagy kártyaadósságot, de még könnyebben lövik magukat föbe, a becsület engedélyezte huszonnégy órán belül. Például Lengyelországban. Soha nem megyek többé oda. De hallom, nálatok zöldcsőrű majoreskók vannak, akik mohón esnek neki a játéknak és addig se nem esznek, se nem isznak, amíg el nem játszsza az első milliót... Jó vadászterület Ausztria-Magyarország.

— Csak Magyarország fenség! — szólt az oligarcha szigorúan. De nyomban alázatosan mosolygott:

— Külön alkotmányunk van fenség, oly régi s olyan erős és előkelő, mint akár az angol. Ami pedig a vadászatot illeti: annyi vad, oly finom kutya és kitartó hajtó nincs sehol. A magyar paraszt fenséges faj! Büszke, önérzetes és erős. A madárserétet, a dunsztot, ha — vadászat közben — a tarkójába lövöd, meg se nyikkan. Vigyázunk, de néha halálos lövések is

esnek, akkor fizetni kell. A bíró nem kap semmit. Hanem az ügyvéd és az özvegy. Egyszer én már majdnem ültem is, hanem ő felsége, a mi igazságos királyunk beavatkozott, megkegyelmezett.

A király fia részvételt nézett a már-már börtön-viselt gentlemanra és kissé szeszélyes modorával nyomban más dologra tért át:

— És a nők?

A főúr kapkodott a szó után, annyi szó igyekezett ki a száján egyszerre, annyi mondani valója volt. De halkán, komolyan és egyszerűen csak annyit szólt:

— Bizonyos tekintetben még meg van. Sőt csaknem egészen áll. A jus primae noctis.

Vérmes és élete javakorában levő férfiú volt mind a kettő és a régi galád erkölcs nevének megemlítésére kellemes és heves képzeteik támadtak, sőt a király fiának finom bőrét halvány pír öntötte el.

— Ne mondd! Komolyan? Hogy?

— A gazdának, vagy gazdánénak szólok. Mielőtt férjhez menne, berendelem az udvarba. A különbség csak az, hogy a vőlegény most nem tudja mindég.

— Nagy különbség. Az ér valamit, hogy tudja. Ez az egész dolog illata.

A két előkelő ember az urak nyelvjárásán beszélt, amit nem ért meg mindenki, de talán nem is kell, hogy megértse mindenki. Az ő szókészletük, bár nem nagy, de egészen különös, izlésük és lélektanuk is egészen más. A királyfiú visszatért az első szerelem — eh, az első éj, az első rablás! — jogához:

— Az lehetett abban az élvezet, hogy a másik férfi meg volt alázva. Mindegy, ha az a másik férfi paraszt volt is. És a legnagyobb gyönyörűség benne az, hogy egy leány, aki szíve minden részével egy másik otromba szívhez tapad, vérével, minden porcikájával azé és mindenét ennek akarja adni: abba a kényszerhelyzetbe jut, hogy legbecsesebb és legfrissebb kincsét annak kell beszoigáltatnia, akihez semmi köze. Utálat, rémülettel, amint feléd fordul, amint fölzúg benne az

ézés, hogy szétharapja a torkodat... és kénytelen kitárni a karját!

Ő fensége kitűnően mívelt férfi is volt és perverzus, mint egy előkelő színésznő, de egyszersmind nagyon egészséges is, mint ezek. Egyszerre masochista és sadista, ami hogy milyen, megmagyarázni annak, aki tudja, nem kell, aki pedig nem érti, jobb, ha nem tudja meg soha. A főúr sem volt tisztában a teoriákkal, aminthogy folyékonyan beszélt angolul, de a más beszédjét nem egész jól értette. Ezért viszonzása nem is mozgott a már megállapított keretben:

— Azért — sire — valahogy rosszat ne gondolj hazámról. Nálunk nem él ugyan nagy tömegben együtt a szegénység, de annál általánosabb. Rendkívül sok a szép nő. A férfiak viszont számra nézve is igen kicsinyek. (Fogok erről iratni egy statisztikai munkát, hazámnak, ajándékba.) Jól élünk, sok hússal, szalonnával, fűszerrel. De vannak tősgyökeres és gazdag magyar vidékek — sőt román falvak is — hol a menyasszonyt csak akkor lehet elhódítani a vőlegényétől, ha ezt elvitték katonának. Ha otthon van, veszedelmes. Különbözik pedig nekem a nép, bárhogy szeressem és bármint dolgozzam is az érdekében, a hölgyeit illetőleg nekem nem genre-om. Pest, az valami! Kétszer annyi asszony-személy él itt hivatalosan a szerelemnek, mint Londonban. És a pénzértékben való különbség! Ami az angol metropolisban egy font, nálunk egy garas. Mit pénz! Egy kis élelmesség, egy kis ruha, egy kis előkelőség! Minden nap tíz, tizenhatéves szép lányt tudok összeszedni, akik egy vacsoráért lesznek asszonyokká, kell azonban, hogy a vacsorát egy gentleman fizesse, akinek rangja és címe van. Ezekben a nőcskében van büszkeség és ízlés. Ha te egyszer, fenség, megjelenysz Pesten, ha csak hallják, hogy jössz...!

...Hallották, jött. Ő fensége ilyen alkalmas időpontot választott ki magának. Valamelyik május hónapot, mikor ő maga a király fia is szerelmes volt, még pedig boldogtalanul és nagyon sajtóságos körülmények között.

Folytatjuk.

KLEOPATRA.

Lyrail regény.

Irta: Erdős Renée.

I.

Erdőn jártak, eltévedtek
Épen úgy, mint az az édes
Nagy poéta, aki szinte
Eltévedt a kedvesével,
Szóke, szép Noémijével
Cserjék között, bokrok útján.
S végre napvilágra jutván:
Mefogadta, dalba vette,
Ha még egyszer eltévedne:
Erdő árnya, bokor lombja
Gúnynyal felé nem bókolna
S hűvös rejtek vadgalambja.
Ő felette nem kaczagna!...

Ámde évek jöttek, mentek,
Izzó vágyak elpihentek,
És a nagy poéta álmán
A szerelem már szivárvány.
Sziporkázó, színes végig,
Ámde kissé messze mégis...

Igy, beérte az énekkel
S többé soha nem tévedt el —
Am ők ketten, lány, legény,
Lombos erdő árnyát hintó
Csókra intó rejtekén,
Lassan, szótlan mendegélve,
Egy-egy vadvirágot tépve,
Öntudatlan, akaratlan

(Mert ki merne hinni mást?)
 Gyönyörűen eltévedtek:
 Forró szerelembe estek.

S eddig ez a kis regény
 Mindennapos ügynek látszik.
 Szerelem meg szerelem —
 Egyik olyan mint a másik.
 Amde várjunk, majd elválnak.

II.

Nem a nap okozza, mondd, nem a sugár,
 Hogy így együtt járunk zúgó erdő árnyán?
 — Kérdezte a lány. —
 Bívös melegével rámborul a nyár.
 Hogy is bolyonghattam oly sokáig árván?
 Nem értem. Nem értem.
 S keze úgy reszketett a férfi kezében...

III.

És szólt a legény:
 Hogy rád nem találtam mindekkorig én!
 Bimbóból kinyiltál,
 Virággá virultál.

Hogy veled nem voltam,
 Hozzád nem borultam
 Egy kis közös ágon —
 Tavasz kezdetén.
 Óh beh nagyon bánom!

Idegen határban,
 Gazos fűben jártam,
 Óh hogy megtehettem!
 A te sötét szemed, a te fehér kezéd
 Ottan is kerestem.

Álom-e hogy látlak?
 Nem vagy-e káprázat?
 Erdő rejtett útján
 Múló tünemény?
 Mi terólad árad,
 Nem csal meg ez illat,
 Nem csal meg-e fény?
 S ha leszálló alkony
 Bársonyos szellője meglegyinti arcom:
 Titkos útvesztőben
 Mint egy fehér pára
 Nem tűnsz el előlem?

IV.

▲ tó pirošra gyúlt a nap szemétől,
 ▲ füzek alatt reszketett a pázsit,
 ▲ tóparton, a csillogó víz mentén
 Ifjú leány tünődve állt sokáig.

És szólt az ifjú: «Szeretett egy asszony,
 Most is szeret még s tán sohsem felejt el!»
 És szólt a leány: «Szerettem egy férfit,
 Ki soha soha nem szeretett engem.»

V.

Csak ennyit mondtak. És mentek tovább.
 Virágos ösvényt taposott a lábuk.
 Egy kis méh zsongott a fejük felett.
 Buja pillangó kaczagott utánuk.

Dalos kakukk rejtekéből kiszólt.
 Apró gyíkok az út mentén megálltak
 S a tó fényes piros hullámai
 Csókot küldtek a húnyó napsugárnak.

Az én édes anyám.

Irta: Hermann Ottó.

«Atyusom, lelkem! megérjük még azt, hogy ebből a kálváriai latorból nem lesz ember!»

Anyámasszony próféciái, I. rész,
I. vers.

Bizony nem is képzelhető nagyobb nyomorúság, mint aminő azé a boldogtalané, akinek sohasem volt «édes anyja» — már mint olyan, aki korholva is neveli gyermekét; de aztán meg abba a «kálváriai latorba» is belelopja annak az édesen édes anyaszeretnek éltető melegét.

Az én anyám igazán «édes anyám» volt . . .

Vitt, sodort, hányt-vetett az élet, bizony nem foghattam be azt a jóságos két szemét, mely oly hűségesen örködött a gyermek minden lépte-nyoma fölött: mely sugárzott, valahányszor jó hírem érkezett s könybe lábadt a legparányibb bajom miatt is — hát még mikor úgy lopva legelészett rajtam, — hogy ragyogott az!

De föl is kerestem a sírját hűségesen. Holtom napjáig sem felejttem el azt az édesbús órát, amelyet hantjain eltöltöttem.

Mondhatom, hogy igen szép, jó és kedves szomszédságban nyugszik: ott porladozik mellette Makay tiszteletes uram ifjú leánya — a szépek százsorszépe, a jók java, kiéletében is oly igaz ragaszkodással csüngött a jó «szomszédnénin».

Most már elválhatatlanok! Azt meg az egész falu tudja, hogy a tiszteletes úr minden áldott nap ellátogat letüint szemefénye sírjához; ott búsul ő aztán egyedül, szóltanul egy óra hosszat; már enélkül el sem tudna lenni.

Igen, mert megszerette ő már azt a fájdalmát.

Megszerette.

Hát lehet-e fájdalmat megszeretni?

Igen ám, nagyon is; kivált azt, amelyet egy drága lány halála okozott. Igaz, hogy ez a fájdalom eleinte metsző, égető, csak úgy hasogatja az ember szívét; de idővel már csak sajogtatja; végre — igaz, hogy nagy sokára, igen lassan, de mégis csak édessé válik az.

Hát úgy van vele az ember, mint a jó anya a nyomorék gyermekével: kezdetben borzad tőle, azután megsajnálja, végtére pedig

úgy megszereti, hogy nélküle el sem tudna lenni, minden gondja, egész szeretete éppen ezé.

S az a megszeretett fájdalom! Nem esordul ki már attól a köny; az már csak mély sóhajt és édesen bús mosolyt fakaszt.

Messze földről a feeskéssel jöve, belopóztam a csöndes kis temetőbe, magamra akartam maradni, mert hiszen csak úgy édes az a megszeretett, igazi bánat.

Odaállottam a sír mellé — állok, állok, — behúnytam a szemem s visszahivogattam édes anyám képét, szeretetének ezer emlékét: — — mosolyogtam is — — talán valami forró csepp is leszaladt az arcomon.

Amint egyszer fölpillantának, hát látom Makay tiszteletes uramat, amint a szemefénye sírjánál búsul. Összenéztünk — hosszan, mélyen. Tisztán beláttam a szívébe s tisztán éreztem, hogy ő is belát az enyémbé; de azért nem közeledtünk mi egymás felé, nem szóltunk mi egymáshoz egy árva szót — minek is! Hiszen mikor a fájdalom már meg van szeretve, azt csak magának szereti, tartogatja az ember.

Mikor aztán már kibúsultam magamat, három fűszálat téptem le, mely édes anyám halóporából nőtt — eltettem — elmentem.

Másnap benéztem a Makay tiszteletes uram házához. Istenem, hogy megörültünk mi a viszontlátásnak!

Beszélggettünk mi azután a világ folyásáról, kóborlásaimról, mindenről, csak arról nem, hogy hiszen már találkoztunk.

— — — — —
Az a három fűszál pedig most is előttem van; arra való, hogy esöndes órában felidézhessem gyermekkoromat, a boldogságot, vele az elválaszthatlant: édes anyám képét.

Jól megtermett, szelid és nyújjas asszony volt biz ő; jámbor és istenfélő — no meg egy kiesikét sopánkodó is; de feleség és anya a javából, ki csak férjeurának és öt gyermekének élt.

Valamikor egy nagyon különös vágya volt; ezt manapság az anyák meg sem értik: ikergyermekek után vágyódott.

Két kis fiú egyszerre, hogy egyszerre dajkálhassa, egyszerre nézhesse. Egyszerre szerethesse — erre vágyott ő.

Haj, mert akkor a gyermek áldásszámba ment még a szegényebb sorra is!

Vágya nem teljesült, mert négy leány után jött egy «gyerek», a későbbi «kálváriai lator» — már mint én — s tudom, istenem,

hogy tíz gyerek ára bajt okoztam neki s az is bizonyos, hogy ő tíz anya ára szeretetet pazarolt reám.

Mert hát én a «gézungúzok» verekedő, nadrágnyúzó és esizmakoptató nemes fajához tartoztam — átvitt értelemben ma is az vagyok — ami alighanem onnan ered, hogy születésemnek megvolt a maga ómenje.

A kapesos énekeskönyvben, a tábla belső oldalán ugyanis világosan ki van írva: «Fiam 1835-ik évi június hó 27-ik napján délután, burokban született»; eddig tart az apámuram írása; de ott áll még az is, hogy «nagy mosáskor», írta pedig ezt a nevezetes körülményt édes anyám tulajdon keze.

Azt hiszem, hogy ez beválik ómennek, kivált, ha megmondom, hogy legelső szereplésem is rajta esett.

A családi krónika tanúsága szerint ugyanis: nagyon váratlanul érkeztem s hirtelenében letettek a vizes ruhára, hol rögtön el is ordítottam magamat.

És ez a «nagy mosás!» Ha vörös fonál volna, kimutathatnám én azt még a vaknak is, egyhuzamban születésem percétől maig, hogy vagy én mostam valakit, vagy engem mostak vissza; a kölcsönös hígeszenciás szapulásokról nem is szólva.

Hát bizony édes anyámnak is kijutott a maga része; mosott, mosott; váltig azt állította, hogy nem fog rajtam; állította, de valójában sohase hitte, mert korholva is bízott, szeretett.

Édes valami az a reggeli gyermekálom.

Éppen javában álmodom, hogy a Király Józsi pitykéjét már mind elnyertem. A legeslegutolsót, a legszebb rezest veri a falhoz, én a magamét ellene; araszolni készülök — — — éppen ekkor csapja meg a lábamat a hideg levegő: fölrezenek.

Rettentő harcias pozitúrában ott áll édes anyám, balkeze fogja a fölemelt takarót; jobb kezének mutató-ujja tapintásra kinyújtva.

— Gyerek, ne moccanj! Jó isten, egy bolha — és akkora, mint egy mangalica!!

No, kezdődik a hadd el hadd!

Forgat ide is, oda is, hol a takarón, hol a párnán keresgél — aztán rágyújt:

— Hat darab. Gyerek, hol szedted te ezt? Már megint ott hentergett a Samu kocsis ágyán! Szörnyűség! Már innen ki kell vándorolni, hiszen megesznek!!

No, kiszedett az ágyból s következett a mosdatás.

— No nézzétek már a nyakát! Hiszen azon már sárgarépát lehetne tenyészteni! «Oh te kálvária latra», már megint az a kovácsműhely ugy-e!

Aztán mosdatott, szappanyozott, zsúrolt s váltig hajtogatta: atyusom lelkem, megérjük mi azt, hogy ebből a kálvária latorból nem lesz semmi!

De azért voltam én gézengúz, hogy kihalljam a hangból a szeretetet, kinézzem a tükörből, hogy édesanyám titkon mosolyog.

Következett az öltöztetés. Fáztam tőle, mert nagy titkom volt s váltig azt forgattam az eszemben, hogy hátha észre nem veszi, t. i. azt a pecsétet, mert egy pecsét az rettenetes neki.

De bizony észrevette.

— Szent ég, pecsé-éét!

Majd a pecsétre, majd rám mereszti szemeit — megszagolja — veszve vagyok.

— Kulimá-ááz! Atyus, kulimáz! Megüt a guta. Jaj te kálvária latra, hol szedted te ezt? Tüstént megmondod!

— Hát — hát — hát nem tudom!

— Micsoda, nem tudod? Hiszen ez már mosva is van, fiam.

Hát bizony a «fiam» úgy volt mondva, hogy vallani kellett.

— Hát, édes mamám, segítettem a Samunak.

— Mit?

— Hát kentük a szekeret, azután én tartottam a bödönt, azután nem tudom — és Samu mosta a lókefével és eztán már jó leszek!

— Gyerek, a sírba visesz. Vadonat új nadrág s örökre oda van!

Bizony elrítettam magamat, nem a nadrág, hanem a sír miatt; mert hiszen az a nadrág is olyan új volt ám, hogy az édesapám kétszer fordított ócska krispinjéből készült, a térdén pedig foltos volt, mert ezt koptattam a szilvafákon, almafákon, sövényen, homokon, úgyannyira, hogy Sibik majszter ajánlatot is tett anyámnak, hogy talán legjobb lesz a nadrágon mindjárt új korában a térde táján kerek lyukat vágni s mint a gomblyukat körülvarrni.

Befejezése következik.

Beszélgetés egy benszülöttel.

Írta: Rudyard Kipling.

Surjun visszajött Kimberleyből, Tiddler Tamás földjéről, ahol aranyat és ezüstöt keresett. Már nem volt többé rongyos. Valódi gyémántgyűrű villogott az ujján és az öltözete negyvenkét silling és hat pence-be került. Kétszáz fontot fizetett be a bankba, ahol ráakadtam és úgy bántam vele, mint egy gazdag emberrel.

— Ó, Surjun, jöjjön a házamba és mesélje el történetét.

Minden ellenvetés nélkül eljött — gyémántgyűrűjével együtt. Ha fontoskodni akart, az angolt összekeverte a Gyémánt-Földek csirkefogó-nyelvével. Ha kifejező akart lenni, visszatért anyanyelvéhez és olyan benszülött volt, amilyen csak egy tizenhat- és hatpennis cipőjű úriember lehet.

— Elmondom a mesémet! — kezdé Surjun, letéve a gyémántgyűrűt. — Volt egy barátom, aki Kimberleybe ment s ott egy üzlete volt, melyben az aranyásóknak adott el dolgokat. Tizenhárom év alatt összegyűjtött hétezer fontot. Hozzám jött. Chyebessában voltam abban az időben és mondá: Jöjjön az üzletembe!... És én elmentem vele. — Ó nem. Nem voltam emigráns. A saját hajómon mentem és a firmánk ezentúl így ment: Surjun és Jagesser. Itt van a kártyám: Surjun és Jagesser Dubé, De Beer's Terrace, De Beer's Fields, Kimberley. Építettünk egy acél-házat — minden ház acélból van ottan — és eladtunk az aranyásóknak, meg a kaffereknek és mindenféle népnek ruhát, lisztet, mealist, — ez indiai búza, — szardiniát, tejet és lazacot pléhdobozokban és cipőt és terítőt és éppen ilyen jó öltözeteket, mint amilyent most viselek. Kimberley nagyon jó hely. Ott nem használják a pennit, kivéve, ha bélyeget akarnak venni. Három pence a legkisebb pénzdarab és három pence még egy italra se elég. Egy korty egy sillingbe kerül, vagy egy silling és három pence, vagy egy silling és kilenc pence-be. És még a víz is száz gallon egy sillingbe kerül Kimberleyben. Mindent meg kell fizetni. Igen, ez a gyémántgyűrű is sokba került. Itt van a jegy róla, a nyugtábólélyeggel. — Berendt of Dutoitspan Road. — Rá van írva a jegyre és az ára tizenhárom font és négy silling volt. Jó gyé-

mánt. A Fok-gyémántok közül való. Ezért a színe egy kissé gyengén sárgás. A Fok-gyémántok ilyenek.

— Hogy szereztem a pénzemet? Istenemre, nem mondhatom meg, Sahib. Egyik napon eladunk, a másikon eladunk, és minden másik napon eladunk — oda adjuk a dolgokat és beveszszük a pénzt — a pénz jön. Ha jól ismerjük az embert, hitelezünk egy hétre, ha nagyon jól ismerjük, egy hónapra. Veszünk cipőt tizenegy silling és hat pence-ért; eladjuk tizenhat sillingért. Amit veszünk egy fontért, azt eladjuk harminc sillingért Kimberleyben. Ez a szokás ottan. Hitvány holmit nem lehet eladni.

A kaffer különös ember. Bejön a boltba és azt mondja, felemelve a terítőt: Mennyi? — Kaffer beszédmódban, így!

Surjun a legcsodálatosabb hangokat hallatta, amelyekhez hasonlót még emberi torokból nem hallottam.

Igy kérdezi a kaffer: mennyi? — mondá, nyugodtan élvezve a keltett feltűnést.

Akkor ezt mondjuk: Nem, maga mondja! — és ezt így mondjuk. (További hangok s végül csókokhoz hasonló csattanások.) Akkor a kaffer azt mondja:

— Nem, nem, ez a terítő a maga terítője, nem az én terítóm. Maga mondja.

— És meddig tart az üzlet?

— Amíg a kaffer kifárad és ő szól! — felelé Surjun.

— És azután kezdik meg az igazi alkút?

— Igen, — mondá Surjun, — éppen úgy, mint itten a bazarban. A kaffer azt mondja, hogy nem fizethet. Akkor mi összehajtuk a terítőt és a kaffer elmegy. Azután visszajön és azt mondja: — gobu, ami azt jelenti, hogy hajlandó a terítőt megvenni. És mindent eladunk neki, amire szüksége van.

— Szegény. És Kimberley milyen?

— Szép, tiszta hely, — minden olyan tiszta és van egy nagyon jó törvény ottan. Ha egy férfi este kilenc óra után bejön a mi területünkbe, és mi azt mondjuk: vootsac és ő nem feleli, hogy: vootsac — tegyük fel, hogy lelőjük a férfit, és ő meghal s a magistrátus elé idéz bennünket, nem tehet semmit.

— Nagyon kevés halott ember tehet. Meg van engedve vootsac előtt lőni?

— Ó, igen. Ha esti kilenc óra után a területünkön látunk valakit, lövünk. Ez a törvény. Talán gyémántot jött lopni. Sokan lopnak gyémántot és adják, veszik, engedelem nélkül. Ezt Aidibi-nek hívják.

— És mi történik velük?

— Börtönbe mennek évek és évekre. Nagyon sok ember van börtönben az Aidibi-ért. Egész tömeg kaffer. Nagyon sok önök közül, nagyon kevés az enyémeik közül. A kaffer lenyeli a gyémántot, azután orvosságot vesz be, hogy megint előkerüljön az. Nem kevesebb, mint tíz év ezért a büntetés. De a barátom és én az acél-házban csak az üzlettel törődünk.

— Nem örülnek a hozzátartozói, ha hazajön?

— Az enyéim mind meghaltak. Apám meghalt, anyám meghalt. Egy bátyám él csak gyermekeivel a folyón túl. Voltam ott, de az nem nekem való hely. Én sehová se tartozom. Ismerőseim is mind elhaltak. Pár hét múlva visszahajózom Kimberleybe és azután a barátom jön ide a pénzét a bankba helyezni.

— Miért nem Kimberleybe?

— Mert a bátyámat akartam visszontlátni és vittem neki ezer rupiát. Nem, száz fontot; ez több, több. Itt van a bankcédula. Kimberleyben vannak erről a vidékről is emberek, minden fajtából: Rajput, Brahmin, Ahir, Parsee, Chamar, Bunnia és Telik. A bátyám fiát visszaviszem magammal Kimberleybe s majd ha megtanulta a kaffer nyelvet, belép a firmánkba. A bátyám nem bánja. Látja, hogy gazdag vagyok. És most a faluba kell mennem, Sahib. Jó napot, uram.

Surjun felkelt, úgy tett, mintha távoznék, de aztán visszafordult. A bennszülött kerekedett felül benne.

— Sahib, meg fog jelenni ez a beszélgetés az újságban?

— Igen.

— Akkor tegye be a gyémántgyűrűmet is.

Elment, szeretettel forgatva újján kincsét.

Tudd meg tehát, ó publikum, hogy Surjun, Surjun fia, Ihusi falu egykori üzlet-vivője Allahabad kerületében, az Éjszak-Nyugati-Vidékeken, és mostan a «Surjun és Jagesser Dubé, De Beer's Terrace, De Beer's Fields, Kimberley» cég társa, aki a tengeren túl kísérelte meg szerencsáját, törvényes és jogos tulajdonosa egy Fok-kőnek, mely tizenhárom font, négy silling sterlingre van becsülve és melyet Berendt of Dutoitspan Road Kimberley cégtől szerzett be.

És rendkívül jól néz ki.

Halálos szerelem.

Írta: Guy de Maupassant.

I.

A nap a vízre égetőn letűzött ;
Benn álmosan siklottak a kacsák,
S a forró lég minden szellőt elűzött,
Majdnem hogy lángra gyulladtak a fák.
A vén csónak mellett fűvön hevertem,
Hol ingeik mosták az asszonyok
S a piszkos víz szappan-habbal keverten
Hosszan hagyott maga után nyomot.
Álmosodtam ; de felém közelgett
Az izzó fényben, égető melegben
Egy lány ; járása biztos, lépte lebben ;
Láttam, feje fölött miként emelget
Karjával egy kosárban ingeket.
Keskeny derék széles csipő felett,
Úgy alkotva, miként szobor, s nem ingott
A járása, csupán csipője ringott.
Követtem őt keskeny nyomába szálltan
S a víznek peremén mögéje álltam.

Helyére ment, a hol mosó edény
Állott, s terhét beönté könyedén.
A míg mosott, s a karja ringva rebbent
Ruhája könnyű, játszi módra lebbent,
S a lengő mozgásokkal egyre-egyre
Kidomborúlt csipője és a keble.
Keményen dolgozott, a munka járta ;
S ha végre már elfáradott, kitárta
Igéző karját, megfeszült derékben
S hajlékony teste megnyúlt lágyan, szépen . . .
Fákat recsegtetett a forró nap,
Ringott a csónak, mintha csak pihegne ;

A nők lihegték ; ingujjuk alatt
 A karjuk izzadt, gyengéden remegve.
 Vérmes keblére bíbor pírja szállott,
 Reám szemérmes pillantást vetett ;
 Kibontá ingét, a melyből kiválott
 Fénylőn, két bíbor rózsától fedett
 S a végeken szétálló szúzi keble.
 Aztán csapdosta a mosott ruhát
 S keblének két piros rózsája egyre
 Magát gyors hullámszásnak adta át.
 Forrón csapott reám a lég, mit ajka
 Sóhaj között lehelt arcomba hajtva.
 Minden csapása szívemet ütötte,
 Pajkos szemét kacéran lesütötte.
 Vízcséptől gyöngyöző keblét figyeltem,
 Mely csókra hívott hófehéren, telten.
 Megszánt ; félénken a szemembe nézett,
 S megszólított. Minden szava ígézet,
 Mely mintha szállna távolból felém,
 Nem értettem, csak arcát figyelém.
 Nyitott ruhájából a sejtelem
 Szállt ; szívem vágytól dobbant féktelen.
 S hogy távozott, szólt hozzám, mint egy álom :
 A rének szélén este ott találok.

Hogy elment, elszállt szívemből a vágy,
 Mint bűborék, a mely nyomot se hágy.
 De ujjongtam, mert érzem, hogy szívembe
 A mámorok ezüstös hangja csenge.
 S hogy a sötétlő ég felé tekintek,
 Az éj felém, mint hajnal fénye intett.

II.

Először is a nő jelent meg ott,
 Hozzáfuték s kitérdelék legott.
 Magamhoz vonta őt erős kezem,
 De mintha ő megütköznék ezen.
 A holdvilágos réten át szökött,
 S futott, amíg egy kis bokor mögött,
 Amelyen lába megakadt, elértem.
 Karommal átfontam és úgy kísértem
 A víz partjához, ép egy fa mögé.

Sápadt volt, arcom könnyel öntözé
 A nő, kit oly szemérmetlennek láttam.
 Éreztem, hogy mint áll ott holtra váltan,
 S hogy minden élet elhagyni akarja.

Mi az, mi akkor lényünk felzavarja,
 Midőn a szerelem szívünkbe kap?

A hold oly fényes volt, miként a nap,
 A sás között, a réten szöcskeraj
 Nyüzsögve szállt — mi éktelen zsvaj! —
 A fürjnek fütyje viszhangzik beléje
 És mintha sólna szerenád zenéje,
 Az ébredő madár mind dalra kél.
 Szerelmeket hordott keblén a szél,
 Csókoktól vemhes forró áradat
 Mellettünk hosszan borzongva haladt.
 Ereztek vágyak forró tűzparázsát,
 Párák hatalma ontotta varázsát.
 Gondoltam: «Most ez édes éjjelen
 Az ég alatt ó hány lény van velem,
 Ki egyesül ma ösztönét követve.
 Ember, meg állat kél ma vágyra, kedvre.»
 Magamnak kértem mindez üdvösséget.

Csókkoltam ujjait; reszketve égett.
 Érzem kezén szagát levendulának
 Es thymus-illat járta át fejem,
 A keblén íze volt a mandulának,
 Mint vad babéron, illatos tejen,
 Amit hegyek közt adnak kecske-fajták.
 Ellenkezett; de megtaláltam ajkát;
 Egy örökkévalóságot kerestünk
 E csókban, melylyel összeforrt a testünk.
 Hörögve fetrengett, amíg öleltem,
 S lihegve rezgett sóhajokra kelten
 A gyengédségtől még kemény kebel;
 Csókomra arca bíborral felel.
 Érzékünk, ajkunk, sóhajunk vegyül,
 S midőn a rét mély álomba merül,
 A szerelemnek vad sikolya száll,
 Hogy rémülten röpdös a sok madár...

Elhangzik szöcskék, fürjek éneke,
 S a rétet végtelen csend tölti be . . .
 Majd hirtelen, mikéntha szólna gyászra,
 Egy ebnek hallszik hármás ugatása.

Hogy megjelent a hajnal — elszökött
 A nő, s bolyongtam bokrok, fák között.
 Még érzem illatát; tekintete
 S az arca szívembe horgonyt vete.
 Mint két rabot a sors egy vasra tűzött,
 A hús bilincse minket egybe fűzött.

III.

Öt hónapon keresztül minden éjjel
 Öleltem el nem alvó, szűzi vágyban
 A föld fűvén, mikéntha volna ágyban,
 E büszke nőt, ki telt volt szenvedélyvel.
 S reggel, bár fúrta lelünk még az emlék
 Es bágyadt testünk bár meg nem pihent még,
 A síkon még madár dala sem éledt,
 Már is türelmetlen vártuk az éjet.
 A nap ha néha már magasra szállt
 S a hajnal még ölelkezőn talált,
 Gyorsan haladtunk egymás közelében,
 Szemem szemében, két kezem kezében;
 Láttuk a fényben úszó bokrokat
 S a pirt a fákon, mint milyen fakad
 Seben; nem is gondoltam napsugárra,
 Midőn a homlokom napfény bejárta;
 Úgy hittem, hogy szeméből szállt e fény . . .
 A többi nőhöz állott könyvedén,
 Hol mostak s én követtem vágyban égve,
 Úgy néztem rá, mint vakhitű az égre,
 És álltam ott, el nem hagyott türelmem,
 Mint börtönfal, úgy vett körül szerelmem;
 Testének árnya volt a láthatárom,
 Minden reményemet belőle várom.
 Ha alkalom találkozott naponta,
 S a nők figyelmét bármi félre vonta,
 Felé fordultam, ő felém hajolt
 S egy pillanatra ajkunk egybeforrt.

Intett olyankor, hogyha távozott,
 S velem a szőlőkben találkozott,
 Vagy bokrok közt, mely eltakarta testünk,
 S szeretkező más lényeket kerestünk,
 Két lepkét, melyet négy kis szárny röpit,
 Két összeforrt bogárka örömit.
 Kezébe vette az ölelkezőket
 S megcsókolta; gyakran szerelmet szöttek
 Kicsiny madárkák, vágyra vágy fakadt,
 S tudtuk, szeretni nekünk is szabad.

Aztán, ha későn, rá gondolva, este
 Szívem a jöttét vágyra kelve leste,
 S a nyárfa árnyékában megjelent,
 S ha vágy égett sötét szemébe' bent,
 Ruháján fénylett milljó holdsugár,
 Amely a fák között a földre jár;
 Úgy látni véltem biblia leányát,
 Ki szép volt és nem ismerték hiányát.
 Körültem szállt az est sötétes árnya,
 S bent lebbent angyaloknak büszke szárnya.

IV.

Egy délben, hogy pihent a gazda még,
 A víz partján csak ő, meg én valék.
 A napsugár párolgott, mint az állat,
 Amely nehéz munkája közt kifáradt;
 Bennem csak szenvedélyek lángja égett.
 Nem hallottunk, csak távoli beszédet
 S kacajt, amely a csendet felzavarta,
 Csak néha estek vízecseppek a partra;
 A csónak verejtéke volt talán . . .
 Mint tűzparázs, úgy égett a leány,
 Az ajka csókot szikrázott felém,
 Mint szikrát szór, ha lángra gyúl a szén.
 Halálra tört a testünk és a csendet
 Mi sem zavarta, csak a szöcske zengett,
 — A nap fia — szünetlen ciripelőn
 S parázként süstörgött a holt mezőn.
 Egymásra néztünk mozdulatlanul,
 Szívünk megdobbán, félelemre gyúl,
 Szemünk alatt sötét barázda szállt;

Tudtuk, szívünkben hordjuk a halált,
És vágyainkon át szakadt az élet.

Elváltunk; suttogtuk egymás fülébe,
Hogy többé nem jövünk — örökre vége!

De este bennem valami vágy éledt,
Magamba menni el a drága helyre,
Hol egykor száz gyönyörnek várt a kelyhe,
Hogy ott beszívjam emlékét a múltnak
S a csókoknak, mik ajkainkra húlltak.
Megérkeztem; a múlt ült még szívemben,
És ottan állt az asszony, várva engem.
Azóta lázban telt el egyre éltünk
És szüntelen emésztő lángban éltünk.
Bár éreztük, halálra vál szerelmünk,
Egymásba kellett vérünket terelnünk.
A józanság, a rettegés került,
Lázás szemünkben félelem nem ült;
Szerelmünk egyre életet rabolt
És minden csók egy nap halála volt.
Ha testemen megborzongott a bőre,
Úgy kelt a vágyam friss, szilaj erőre.
Szomjamat ajka úzta el csupán,
S eröm, miként halálos harc után,
Lassan megtört, keblemből szállt az élet.
A fű, melyen feküdtünk, majd elégett;
S hol annyiszor szerelmeket kerestünk,
Minden nyomát a földbe véste testünk.
Egy reggelen, a parton arra jártak,
S élettelen bennünket ott találtak;
A vén hajó nyújtott halotti ágyat,
Feküdtünk, mint ölelkező faágak.
Aztán, miként nagy vétkezőket szoktak,
Egy árok sötét fenekére dobtak.

Azóta szellemünk száll minden este
A tó partján, a nyár tüzét keresve;
S ha bárkit későn arra visz a dolga,
S bennünket meglát egymást átkarolva,
Keresztet vet s szól suttogásra kelve:
«Elhagyta sírját a halál szerelme.»

Fordította: B o d.

Budapest a hídjairól nézve.

Írta: Kazár Emil.

Hat híd kapcsolja össze Budapestet a Duna fölött. A két szélsőn csak vasúti vonatok száguldnak. Semmi városnak nincsen ennyi hatalmas hídja, Dunája sincs. Ez a sok híd Budapesten kell is, hogy a kettévágott város valahogy már összeforrjon, mert egymás mellett két ilyen különböző város, egyik részében oly elmaradt város, még sohasem volt, mint Pest és Buda.

Mikor a statisztika azt bizonyítja, hogy Budapest lakossága felülhaladta a hétszáz ezer lakost, hát voltaképpen a főváros lakosságából le kell számítani a budait. Ennek egy része ma sem nagyvárosi elem, csak keveset számít a fővárosi életben, alig járul hozzá elevenségéhez, hangulatához. Budapest életében 700,000 lélekről szó sem lehet. Minden Buda nélkül történik Pesten. Még mindig a flegmatikus nyárspolgári életet végzi Buda. Pihen, alszik. Hát még O-Buda! Ott még építeni sem lehet az 5-6 öl széles zsellértelkekre, hisz utcai homlokzatát egy kétablakos szoba és a kapúbejárás teljesen elfoglalja. Ha Budától függ, hogy életet adjon a fővárosnak, a strimflikötésnél egyéb aligha virágozik föl.

A pesti ember átmegy Budára, mert szép a fekvése, átmegy jó levegőre, mintha falura menne. Várost nem keres, az asszony még cukrászt sem keres. A budai átjön Pestre — a városba. Mind a kettőnek pedig jól esik, amikor hazatér. A vérlüktetése egészen más a pestinek és budainak. Ugyan ki hallotta volna, hogy Budán valaha tüntetést csináltak. A budai legény, mikor sorozásra jön át, harmonikával muzsikáltatja magát.

A hat hidon keresztül Budáról vér nem fog átpezsegni, Budán csak vörös bor volt. De Pestnek immár nyílt útja rá, hogy a homokos talajról a hegyek közé intézze a városi inváziót és bizsergést vigyen a régi lagymatagságnak.

Buda német volt mindig. Konzervatív, lakosainak nagy része kőfők purger. Ragaszkodik önönmagához ép úgy, mint kis házához, hiszen családi örökségek, ő is, házacskája is. Az öreg, akitől mindez származott, valamikor irnok, vagy koncipista volt a helytartótanácsnál, a városnál, a korona-uradalomban, vagy mesterségéből, szőleje után éldegélt. Most sem terjed tovább az összeköttetés az atyafiságnál és a szomszédságnál és ugyancsak takarékoskodni kell, hogy a kis házzal legalább a házbért megkímélhessék. Mily nehezen pusztultak el az apró

emeletes házak a budai parton! Már a kisajátítással fenyegettek az öregeket. A nagy város mohó terjeszkedése a régi, korhadt családi házak iránt nem ismert kíméletet s átvitte Budára is a palotákat és bérházakat. A parvenü városok éppen a polgári világra törnek.

Mégis szomorú lenne, ha Budának hegyoldali része is hasonló sorsra jutna. Ósdi, esetlen, naiv házaiban, tágas udvaraiban a régi idők tisztessége, a polgári egyszerűség emléke egy kis korrajz. A két, három emeletes házakat már itt is kezdik építeni, ha pedig csakugyan ilyen magas bérházakkal lepnek be a hegyoldalt, elveszne Buda természeti szépsége, a domb zöldje és formája s látnánk egy csomó vörös tetőt és temérdek kéményt. A szép fekvésű városoknál a komolyan megfontolt építési szabály mindenütt az, hogy csak akkora házat lehet építeni, mely a természetes konturokat meg ne rontsa, a kilátást el ne zárja. A Krisztinaváros regényes halmainak szépségét már ronja egynéhány nyurga épület.

A királyi palota kertalját is majdnem elépítették a hatvanas évek legvégén. Alacsony emeletes házak húzódtak a mostani várbazár helyén. Az építkezési kedv akkor kezdett fellendülni Pesten, a királyi udvar hosszan időzött nálunk. A királyi kert alján is építették tehát nagy gyorsasággal egy magas házat. Mikor már a második emelethez jutott, a királyi palota terrasszáról egész tisztán ki lehetett venni, hogy ha a harmadik emeletet is fölépítik, a tetőt pedig ráteszik, a Dunát onnan nem lehet látni. Az udvar hirtelen megvette az épülő házat és megvette valamenyi házat az egész soron. Ez volt kezdete a királyi palota kiépítésének.

A budai rész valószínűleg az ideát megvagyonosodott, vagy jó jövedelem közt élők otthona lesz, abban a reményben, hogy mindig nyugodalmas város marad. Most is szeretnek már átköltözni s a budai part palotáiban, ahol nyáron kora délután már árnyékban lehet hűsölni, alig lehet lakást kapni. A Krisztinavárost pedig az új híd összeköti a Belvárossal s a penzionátusi kedélyek számára közel hozta.

Az új hidak hatása már valahogy meglátszik Budán. A lánchíd ötven esztendeig csak keveset hatott a konzervatív tulsó parton, nemcsak azért, mert Pest maga is a fejlődés éveit élte, hanem mert a híd nekiment a lakatlan hegyoldalnak. Az alagúton meg nem igen volt mért átjárni a faluba, a Krisztinavárosba. A vár maga csak idegeneket vonzott, akik sohasem fordultak meg nagy számban a magyar fővárosban, vagy azokat, akiknek dolguk akadt a hivatalokban. Ha Széchenyi oda építi a lánchidat, ahol történelmi emlékezet

óta a hajóhidat szokták fölverni nyárra, Buda és a Belváros alighanem másképen fejlődik.

Az új hidaknak igyekeztek alkalmasabb helyet találni. Nem könnyű volt. Pestnek semmiféle utcája nem vezetett a Dunához, kivéve a kurta nagy-híd-utcát, mely a hajóhid forgalmából keletkezett valamikor, és a mostani Arany János utcát, melynek csak apró külvárosi forgalma volt. A budai oldalon hegyek, dombok. A Margit-híd építésével azt a bénító befolyást kellett orvosolni, melyet egy folyó közepén levő sziget éreztet a partok fejlődésére. A Lipótváros a Margitszigetnél csak tengődött, de az érdekes, erős híd mindkét részén gyorsan támasztott egy darab nagy várost és mind a két parthoz hozzá csatolta a Margitszigetet.

Még nehezebb volt az áthidalás az Eskü-térnél. Ezt nem is oldották meg, hanem egyszerűen elrontották a Belvárossal együtt. Hogy a Kossuth Lajos-utcát a Dunáig meghosszabbíthassák, kétszáznál több házat kellett kiúrtani. És ez sem volt elég, mert le kellett volna még bontani a plébánia-templomot, és a piaristák nagy épületét is, hogy a Kossuth Lajos-utcát egyenesen kivigyék a Dunához. Ezt azonban sokalták s a hidat még sem kellő helyre építették. Roppant magas följárójával a kegyelmet kapott templomot és rendházat eltemették, azokat hát mégis le kell bontani. A piac és a páratlan dunaparti gyümölcs piac elveszett. Ez volt itt a természettől kínált élet. Itt, ezen a Dunaparton úri korzó soha sem lesz, mert rapszálltáig forró. A lerombolt városrészen pedig nem lehetett egyebet építeni, mint egy nagy kaszárnyát.

A pesti Dunapart szabályozását már kezdet óta elvakultan úgy folytatták és végezték, hogy a part perspektíváját tönkre tegyék. Erős hajlással görbül, és szépségét végig nézni nem lehet. Csak egy-egy darab tűnik föl, és csak a budai partban lehet igazán gyönyörködni.

A lánchídnak régi esztetikai joga, hogy a budai hídfőnél rendezzék a vároldalt. Az alagút nem esztetikai, hanem csak forgalmi megoldás. A plánmok meg is kezdődtek, mióta Erzsébet királyné szobráról van szó és oly nagy összegek állnak rendelkezésre. Ám jó, hogy Erzsébet királyné szobrának se első, se második pályázata nem sikerült. Azóta a felfogásban szembe-tűnő a változás. Ma már felmerült az a gondolat is, hogy a főváros e gyönyörű pontja talán fentartandó volna egy nagy nemzeti eszme vagy emlék kifejezésére. Budapestnek erre a helyére a nemzeti történelem tart számot, talán nem most mindjárt, talán még be sem következett esemény számára, de akármikor. Itt szabadon kell hagyni e gyönyörű helyet egy igazi nemzeti eszme dicsőítésére.

Az örök női eszmény.

Írta: Szász Zoltán.

Nemrég történt, hogy egy budapesti nagy pénzintézet vezérigazgatója alapítványt tett az Akadémiánál, melynek karnait az örök női eszmény-kultuszát szolgáló irodalmi műveknek szánta. Nem nyit időszakilag kiírandó pályázatot, hanem hagyja, hogy a rendes irodalmi termelés létrehozza azokat az alkotásokat, melyeket aztán az Akadémia pályabírái ebből a szempontból a kitüntetésre érdemesnek fognak találni. S hogy kétség ne legyen aziránt, mit tart a gazdag alapító örök női eszménynek, meg is említ néhány irodalmi alkotást, melyekben ő ezt az ideált megvalósulva látja: Vörösmarty Szép Ilonkáját, Dickens Copperfield-beli Ágnesét és Gyulai Pál «Éjféli látogatás»-ának sírból visszajáró anya-alakját.

Tagadhatatlan, hogy amily kevésbé képviselik ezek a nőnemű fantázia-szülöttek azt a, ha nem is örök, de ezidőszertársadalmi fejlődésünk számára különösen szükséges női eszményt, melynek megrajzolása valóban nemes és kitüntetésre érdemes írói feladat, ép oly jól vannak megválogatva az akadémia világfelfogása s különösen nemi etikája szempontjából. Mert ha a hivatalos tudomány mandarinjai konzervatívek és félénkek még a természettudomány terén is s mindenütt sokáig küzdöttek a darwinizmus s küzdenek ma is a spencerizmus ellen, az erkölcsi tudományok, a társadalmi jelenségek terén majdnem legtöbb esetben a legsötétebb nyárspolgárság alapján állanak. Ennek az ismeret-területnek pedig legkényesebb, a mandarinság által legjobban elsáncolt szakasza a nemi élet erkölcsé, a férfi viszonya a nőhöz s így az ideális nő kérdése is. Azt várni tehát, hogy egy akadémia valóban a mai női eszményt hirdető műveket részesítsen kegyében s az alapító által előírt szellemtől eltérőleg ítélkezzék, dőreség volna. Ép ezért bizonyos, hogy ennek az alapítványnak megint nem lesz semmi irodalomfejlesztő értéke, mivel újat nem mondó, sablonos, alsórendű munkákat fog megaranyozni. Búcsúzni lehetne tehát az egész ügytől, ha egy ily tévesen és maradi szellemben felfogott női ideál gondolata nem idézné fel okvetlenül a kérdést, hogy: milyen hát a legmodernebb, ma leg-támogatásra méltóbb, irodalmilag legaktuálisabb női eszmény?

Mert tudni kell, hogy örök női eszmény nincs, ellenben múltó és egymás mellett fennálló, az uralkodó társadalmi berendezkedés és az egyes nők személyi jellege szerint igen sok

van. Barbár népeknél az uralkodó női eszmény majdnem kizárólag testi sajátságok gyűjteménye: azaz szorosabb értelemben vett női eszmény nincs. Ebből a barbár felfogásból, mely a nőt árúciáknak, vagy zsákmánynak tekinti, mi már kinőt-tük: nálunk van a nőnek már némi erkölcsi egyénisége s így ideálja is, csak hogy ezt az ideált a férfi, s a nő megkérdése nélkül írta elő. Minél jobb hitvessé és anyává lenni, ez a mai erkölcs szerint minden nő egyedüli kötelessége. Azt jelenti ez, hogy a nőnek alá kell rendelnie magát a nemi élet mai uralkodó, egyedül erkölcsös formájának, a házasságnak s eszményét okvetlen egy férj árnyékában eltöltött egyéniségtelen, lelkileg kiskorú egyszisztálásban kell hogy lássa. Ez a férfiak mai női ideálja.

S tegyük hozzá, hogy a nők túlnyomó részéé is. Mert való igaz, hogy a legtöbb nő egyáltalában nem érzi járomnak a házasságot, nem vágyik egyénisége kifejtésére s Ibsen Norája, aki becsapta maga mögött a gyermekeitől, férjétől elválasztó otthoni kaput, hogy kint, az élet viharában a szabadságot, a lelki ön-nevelést megkezdje, számukra bolondnak vagy elvetemedettnek tűnik fel. Ez azonban nem bizonyítja még a házasság intézményének dogma-erejű áldásosságát s a hitvesi hűség meg anyai kötelesség megsértésének föltétlen erkölcs-telenségét. A hárem legtöbb lakója nem vágyik ki a többnejűségéből s nem tartja maga számára megalázónak, hogy a férje nyílt, bevallott vásár alapján bírja őt s a mohamedán államoknál még alacsonyabb fejlődési fokú társadalmak női szintén boldogan állnak be a vásárlójuk, vagy elrablójuk igavonó állatjának. Egy török Nora valószínűleg csak olyan férfihez akarna feleségül menni, akinek nincs más felesége s mihelyt egy feleség-társ kerülne melléje a hárembe, rögtön otthagyná az urát. A mohamedán nyárspolgárok pedig azt mondanák reá, hogy örült, vagy elvetemedett.

A női erkölcs s így véle a nő eszménye, tehát nagyon változó s ép oly kevésbé lehet örök női eszményről beszélni, mint abszolút erkölcstről. Igaz, hogy a mi nemi életünk a többi többnejűség alapján álló, vagy még alacsonyabb fokú társadalmakéhoz képest elég nemes és áldásos s egy visszazüllés a hárem rendszerbe, a nő lefokozása egy tiszta szülő- vagy kéjgéppé vészes hanyatlás volna, csak hogy ez a fölényünk minden más társadalom nemi rendjével szemben még nem bizonyítja a miénknek tökéletességét, javításra nem szoruló örök-érvényességét. Pedig az uralkodó erkölcs és a hivatalos tudomány meg irodalom ezt vallja s minden továbbfejlesztését a mai nemi erkölcsnek egy magasabbrendű nemi élet, a szabad szerelem

felé bűnös törekvésnek bélyegez. Főleg pedig ha ez a törekvés a nők számára igyekszik megszerezni a szabad szerelem jogát. Mert hisz a természettől úgylis többnejű férfi nem mondott le a szabad szerelemről s ma is úzi.

A legaktuálisabb, legirodalmibb női eszmény tehát ez a házasság mai erkölcsi egyedárúsága s a vele egybefüggő női nevelés, kötelező házasság-előtti szűzesség s egyéniség-feladó férj-uralom-tűrés ellen lázadó magasabbrendű nő! Hogy ilyen alak valóságban még csak igen kevés számban jár közöttünk, sőt hogy egy csomó karrikatúrája el is riaszt tőle, az nem fontos. Az se lényeges, hogy a legtöbb nő számára a szabad szerelem egy-kettőre való behozatala nem csak hogy nem áldás, de egyszerűen csapás volna, mivel ez a férfit megszábadítaná az elvirult hitves és a gyermekek gyakran nagyon is kedve ellen való eltartása alól. Mert nem változtat ez azon a tényen, hogy a legnemesebb, legtámogatásra méltóbb irodalmi irány épp ennek az új típusnak a felkarolója, hanem csak azt jelenti, hogy nemcsak a házasság egy túlhaladandó intézmény, hanem az, ami fenntartja, a mai egész gazdasági rend is az. A míg ez nem változik meg, a míg a nő gazdasági önállósága elé temérdek törvény és főleg társadalmi előítélet tornyosul, addig a szabad szerelem a férfiaknak a mostaninál még szabadabb paráználkodását jelentené. Ha azonban a nemi élet fejlődését csak az egész társadalmi fejlődés egyik részének tekintjük, akkor természetszerűvé válik a szabad szerelem egykori, persze még kései elérése s akkori áldásossága.

Nem mondom tehát, hogy az ellátást nyújtó házasságokban élő, egyéniségtelen tucat-feleségek s a Szép Ilonka szerű szende szűzek, akik az első, szerencsétlen szerelem tüzetől elhervadnak s meg se kísértik öntudatos, egyéni életet élni, nem tiszteletreméltó jelenségek. Ilyen nők valószínűleg mindig lesznek az eljövendő magasabbrendűek mellett, a mint ma is az ember mellett vannak majmok és még alsóbbrendű állatok. Ezt a tömeg-női ideált azonban nem kell a szépirodalomnak, különösen a legmagasabb, akadémiai elismerésekre hivatottaknak felmagasztosítani. Az ily babérra érdemes írásoknak a jövőbe kell nézni s az új, alakuló ember-típusok és erkölcsi törvények számára tisztítani az utat.

Egyáltalában: látni kell, hogy a társadalom folyó, fejlődő állapotú s nem megmerevedett. Hogy nem szabad lopni, ez egy igen derék erkölcsi elv s nem is lehet társadalmat elképzelni, melyben ne legyen érvényes. Csakhogy ez már az elemi iskolai erkölcs-oktatásba be van kebelezve s ép ezért egyáltalában nem szükséges, hogy a legnagyobb köl-

tők érette műveikben lárdszát törjenek, míg viszont a küzdelem a mai tőke munkás-kizsákmányló hajlama ellen, épen mert még alig talált hivatott állami szervre, a szabad, nemes érzésű íróhoz méltó téma. Pedig itt is áll az a tény, hogy hasonlíthatatlanul több emberre nézve bír jelentőséggel a lopástól eltiltó parancsolat, mint a kizsákmányolás megbélyegzése, mivel az előbbi törvény sok millió szegény rendben tartására, az utóbbi cselekedet csak néhány ezer gazdag megpuhítására törekszik.

Igen, a miképen a tűzföldi vadak, vagy még a mi társadalmaink legalsóbb rétegei számára is igen üdvös eszmény a tíz parancsolatot követő ember, úgy egy mohamedán társadalom, vagy akár a mi vadházasságos és prostitúciós proletárságunk számára is az egyszerű, egyedül hitvesi és anyai kötelmeire gondoló nő elég magas ideál! Sőt nem lévén kizárva, hogy az ember keletkezésének történelemelőtti esete újra ismétlődik, megtörténhetik, hogy az ausztrália-néger ideál lesz az emberré-válásra hivatott majom-faj számára. Dőre volna azonban ez a majom-faj, ha nem gondolná meg, hogy az ausztrália-négeren felül is még vannak fejlődési fokok s így ideálok is, s ép ily dőre az az akadémikus világ-felfogás is, mely nem látja, hogy a mai nyárspolgár-asszony sok asszony számára lehet ugyan ideál, de sem nem az örök, sem nem a legfontosabb eszmény.

A legfontosabb eszmény a legmagasabb fejlődési fok eszménye. A nemi élet terén ez a szabad szerelem, mely a házasságot már tökéletlennek, fészkesnek, károsnak érző legmagasabbrendű emberek eszménye. Ez az ideál egy egyéniséggel bíró, gazdaságilag önálló, lelkileg nagykoru nő képét mutatja azok számára, akik szeretnek megvalósulásának korán, a távoli jövő, a holnapután valószínű alakulásán elmerengeni. Ennek a jövőnek s ennek az eljövendő nőnek megrajzolása és utjának egyengetése az igazi s legmagasabb kitüntetésre érdemes irodalmi feladat. A mily érdemes azonban, ép oly bizonyos, hogy megoldásának megkísérlői nem fognak részesülni akadémiai babérokban. Mert az akadémia a fennálló társadalmi rend képviselője az irodalomban és tudományban. Az újat mondók természetesen ellenségei s ellenők nemcsak azáltal küzd, hogy nem veszi őket észre, hanem értéktelen, ócska sablonokat és véleményeket variáló művek és írók előtérbetolásával. A legújabb alapítvány kamataiból is ilyen termékeket fog megkoszorúzni. A magasabbrendű női, a modern női ideál hirdetői pedig valószínűleg igazi ideálisták lesznek, akiknek a pénzügyi igazgatókhoz és akadémikusokhoz igen kevés közük lesz.

* A szerkesztő nincs egy véleményen e cikkel, de a «Jövendő» ismert elvénél fogva közreadja.

Háború és béke.

Ira: Tolstoj Leó.

Új fordítás az orosz eredetiből.

47.

- Hány mérföld az ?
 - Micsoda, felség ?
 - Dürensteinből Kremsbe ?
 - Három és fél mérföld, felség !
 - A franciák megtisztították a bal partot ?
 - Amint futárjaink jelentették, éjszakának idején tutajon keltek át az utolsó franciák a folyón.
 - Elég volt a muníció Kremsben ?
 - Munícióból nem volt elég . . . ?
- A császár belevágott a szavába:
- Hány óraker esett el Schmitt tábornok . . . ?
 - Hét óraker, azt hiszem . . .
 - Hét óraker ! Nagyon szomorú ! Nagyon szomorú !
- A császár megköszönte a jelentést, és megbajtotta magát.

André herceg elhagyta a szobát, amire rögtön körülvették udvari emberek. Minden oldalról barátságos tekintetet látott és barátságos szavakat hallott. A szárnysegéd szemére vetette, amiért nem a palotában szállt meg és saját lakását ajánlotta föl neki. A hadügyminiszter hozzá lépett és szerencsét kívánt neki a harmad osztályú Mária-Terézia-rendhez, amelyet a császár kegyeskedett számára juttatni. Egy kamarás meghívta a császárné ő felségéhez, egy főhercegnő is kívánta látni. Nem tudta, hogy kinek feleljen előbb és néhány pillanatba tellett, míg gondolatait összegyűjthette.

Teljes ellentétben Bilibin állításával, örömmel fogadták az általa hozott hirt. Hálaadó istentisztelet megtartását határozták el. Kutusov a Mária-Terézia-rend nagykeresztjét kapta meg és az egész hadseregben osztottak szét kitüntetések. Bolkonszkit minden oldalról meghívták, úgy hogy az egész reggelt osztrák méltóságok látogatásával töltötte el. E látogatások után, délután öt óra felé, gondolataiban már megszővegezve atyjához a történetekről szóló levelet — tért vissza Bilibinhez.

Bilibin elébe jött. Örökké nyugodt arca fölindulást árult el.

— Non, non, avonez que c'est charmant, szolt, *cette histoire du pont de Thabor* (a Bécs melletti híd) *Ils l'ont passé sans coup férir.*

André herceg nem értett ebből semmit.

— Miről van szó? — kérdezte.

— Arról, hogy a franciák átvonultak a hídon, amelyet Auersperg védett és hogy a hidat nem röpitették a levegőbe, úgy hogy Murat most Brünn felé tart és ma vagy holnap itt lesz.

— Hogyan itt? De hát miért nem robbantották fel a hidat, ha már aláaknázták?

— Hallgasson csak ide! A franciák Bécsbe értek. Másnap, azaz tegnap, Musat, Lannes és Beliard tábornok lóra ülnek és a hídhoz tartanak. (Jegyezze meg most, hogy mind a három gascognesi!) — Uraim, szolt az egyik, önök tudják, hogy a Thabor-hídat aláaknázták és hogy előtte ott van a borzasztó hídfő és 15000 ember azzal a parancssal, hogy röpitsek a levegőbe a hidat és hogy minket ne bocsássanak át a tulsó partra. De a mi császárunknak jól esnek, ha a hidat elfoglalják. Lovagoljunk át mi hárman és foglaljuk el a hidat. — «Lovagoljunk át!» hagyja helybe a másik kettő. Ők átlövegolnak, elfoglalják a hidat, átvezetik az egész sereget és most ellenünk és a ti visszavonuló utatok ellen menetelnek.

— Ne tréfáljon! — szolt André herceg szomorúan.

— Nem tréfálok, — folytatta Bilibin. — Mi sem igazabb és szomorúbb, mint ez. Azok az urak egyesegyedül jönnek a hídhoz és fehérekendőt lobogtatnak. Hangoztatják, hogy fegyverszünet van, és ők, a tábornokok jönnek, hogy Auersperg herceggel tárgyaljanak. A szolgálattelvő tiszt engedi őket a tête du pont-ra. Elmesélnék neki ezerféle gascogne-i esinyt, azt mondják, hogy a háborúnak vége, Ferenc császár találkozót tűzött ki Napoleonnal, ők maguk Auersperg herceget akarták látni és ezerféle hasonló gasconáda. A tiszt jelentést tétet Auerspergnek. Az urak ölelgetik a tiszteket, tréfálnak velük, ráülnek az ágyukra és ezalatt, teljesen észrevétlenül átmegy a hídon egy francia zászlóalj, a gyújtóanyaggal telt zsákokat a vízbe dobják és a tête du pont felé tart. Végre maga a tábornok, a mi kedves Auersperg hercegünk «von Mauthern» jelenik meg. «Kedves ellenség! Virága az osztrák haderőnek, hőse a török háborúknak! A gyilkolásnak immár vége, kezet nyújthatunk egymásnak... Napoleon császár ég a vágytól, hogy Auersperg herceget megismerhessen!» Röviden szólva, ezek az urak, akik nem hiába

gascogneiek, úgy elhalmozzák Auersperget szép szavakkal, ő meg annyira el van ragadtatva a francia tábornok között és közte keletkezett bizalmas viszonytól, elvakítva Murat köpönyegétől és forgójától, qu'il ne voit que de feu, et oublie celui qu'il devait faire, faire sur l'ennemi. A francia zászlóalj a hídfőnek ront neki, beszélgezi az ágyúkat és a híd az övék.

... De a legszebb a dologban, — folytatja, — hogy az őrmester, aki annál az ágyúnál állt, amelylyel az akna és a híd fölrobantására a jelt kellett volna megadni, hogy ez az őrmester, amint látja, hogy a franciák a hidat megrohanják, tüzelni akart. Kaunes a keblére borúl. Az őrmester, aki nyilván okosabb volt, mint a tábornoka, Auersperghez lép és mondja: Herceg, hisz önt megcsalják, látja a franciákat! ... Murat látja, hogy a játék elveszett, ha szóhoz juttatja az őrmestert. Tettetett esodálkozással (mint igazi gascognei) fordul Auersperg herceghez: «Nem ismerem itt föl a világhírű osztrák katonai fegyelmet! — kiáltja. — Ön megengedi egy altisztnek, hogy így beszéljen önnel!» — C'est genial! Le prince d'Auersperg ce qu'que d'honneur et fait mettre le sergeant aux arrêts. Non, mais arruez que c'est charmant toute cette histoire du pont de Thabor. Ce n'est ni bêtise, ni lâcheté...

— C'est trahison peut-être! — mondta André herceg.

— Non plus. Cela met la cour dans le trop mauvais draps, — folytatta Bilibin. Ce n'est ni trahison, ni lâcheté, ni betiol; c'est comme à Ulm... — Úgy látszott, mintha valamin gondolkoznék, mintha a megfelelő kifejezést keresné: C'est... c'est du Mack. Nous sommes mackés! — fejezte be végül, abban a tudatban, hogy csinált egy jó viccet, egy viccet, amely megteszi majd a körútját. A homlokán keletkezett ráncok elsimultak és könnyedén mesolyogva nézte a körmeit.

— Hová megy most ön? — kérdezte hirtelen, amint André herceg fölémelkedett, hogy szobájába menjen.

— El akarok menni.

— Hová?

— A hadsereghez!

— Őszintén és mint jó barát szölok önhöz. Itélje meg önmaga! Hová és minek akar ön elmenni, holott itt is maradhat? Valamelyik a kettő közül eshetik meg önön: (most meg a bal halántékán vont a össze ráncait) vagy nem éri el a hadsereget a békekötés előtt, vagy pedig ön is osztozni fog a Kutusov seregének csatavesztésében és gyalázatában.

Folytatjuk.

Lapokról — írókról.

Mikszáth karácsonyi novellája.

Mikszáth Kálmán két helyen is kitűzte a karácsonyi ajándékot, amit az olvasóközönségnek juttatott: az ünnep előtt való napon az Ujság tárcarovatában, karácsony estéjére pedig a Vasárnapi Ujság díszes albumában, harmadiknak itt vagyunk mi, hogy miután ott olvashattuk a novellát, szóljunk róla, aminthogy egy kellemes találkozás emlékééről beszél az ember. És miért is ne mondánók el, mily jól esett visszakanyarodnunk vele Filtsik uram hazájába, ahonnan Mikszáth legszebb dolgait hozta és mennyi gyönyörűséggel lettünk még inkább adósai Mikszáth bájos és gyöngéd humorának, amely akkor a legteljesebb, mikor a gyermeki lélek kultuszával van kapcsolatban? Mert ujságkolumnákon jelent meg? Vajjon a kritikának csak a tizenhatodrétköteteket szabad észrevennie és az elismerés hangtalanul menjen el az Érték mellett, ha ez nem a különnyomat formájában jelenik meg? Bizonyos, hogy a kritika nem irodalmi érdem-szalagok osztogatása, különösen pedig nem az Mikszáth Kálmánnal szemben, aki régóta túlnőtt azon a fokon, ameddig a szorgalmi-jegyek, előmeneteli osztályzatok és vizsgakitüntetések adományozása elérhet; de viszont az sem merítheti ki funkcióját, hogy közvetítő legyen az író- és a közönség között és olvasókat verbuváljon az író műve számára, különösen pedig nem, ha Mikszáthról van szó, mert neki ugyancsak nincs erre szüksége. A kritika egyszerűen annak a benyomásnak a kifejezése, amit valamely munka egy olvasóra tett, aki véletlenül abban a helyzetben van, hogy nyomtatásban is szólhat, nagyobb nyilvánosság előtt, semmint amekkoráig az élőszóval való társalgás elhat és ha vele rangmegerősítés, meg olvasó-toborzás jár, ez csak

mellékkövetkezmény, mely a kritikus iránt való bizalomnak, de nem a kritikának a lapjára tartozik. Ezen csak az olvasmányról való számot-adásnak van helye és miért esnék ki ez alól, ami ujságban jelent meg? A kritikának mindenüvé magával kell vinnie a Jó és a Szép izlés után való szomjúságát, csak éppen a hírlapok előtt kellene sarkon fordulnia? Különösen, mikor a könyv egyre kevesebb lesz és a hírlap egyre jobban magába olvasztja mindazt, ami irodalom, annyira, hogy maholnap nem is lesz másutt található. Néhány év előtt, mikor még Gyulai Pál mondta a Kisfaludy-társaság elnöki megnyitóját, állandó műsorszám volt az ezen való kesergés; de nem helyesebb és igazságosabb-e, ha az általános elítélés helyett inkább följegyezzük, ami előnyöset ez a változás hozott? Az irodalom lealacsonyodásának gáncsa helyett a hírlapok fölemelkedését és hogy például Mikszáth karácsonyi novellája, ha mint ujságcikk jelent is meg, többet nyom, mint igen tisztességes szerzők akárhány terjedelmes kötete, amelynek kiállításában minden megvan, hogy hosszú élettal kacérkodjék. Aminthogy Mikszáth legbecsesebb tulajdonságai ékesítik is ezt a történetet, melyben az író gyermekora egyik kedves emberének, a gyermekek hív szolgájának és pártfogójának emlékét újítja meg: a tökéletes egyszerűség, mely esupa bensőségnek hat; a csillámló humor, melyre mély reflexet vet a megindulás melege; a lyrai közlékenység, melylyel az író mintegy bizalmasává teszi olvasóját; a rajz tisztasága és a biztos körvonalozás, amely életelevenné teszi a megemlékezés alakjait és a látszólagos mesterkéletlenség, mely elfedezi, mennyire a művészi kiszámítás vezeti Mikszáth tollát, hanem csak ennek az eredményét adja, úgy, ahogy legelőnyösebb. Akik olvastuk, hálásak vagyunk érte és nincs az a kritikai nagyralátás, mely kevésbe vehetné; hanem ellenkezőleg: tartozó kötelesség, hogy vallomást tegyünk élvezetünk teljességéről.

Minden új magyar, vagy idegen nyelvű könyv kapható Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) es. és kir. udvari könyvkereskedésében Budapesten.

TERMÉSZETTUDOMÁNY.

A soványítókúrák bírálata.

A nők között egyre veszedelmesebb mérveket ölt az erőszakos lesoványodás rögeszméje. Azt hisszük, hasznos munkát végzünk, mikor ezzel a társadalmi kinövésével szemben állást foglalunk.

Tesszük azt pedig olyaténképen, hogy Magyarország és a külföld legkiválóbb orvosaihoz és higienikusaihoz, de több szociologus- és morál-statisztikushoz is kérdést intézünk ebben a tárgyban, és a beérkezendő válaszok értékesebbjeit e rovatban közöljük. Szívesen helyet adunk azonban a közönség köréből jövő felszólalásoknak is.

A tudósok elé terjesztett kérdés, a melyet ime a nagyközönségnek is elbírálása alá bocsátunk, így hangzik:

A «Jöveendő» szerkesztősége Önt nagybecsű közreműködésre kéri fel, egy szerintünk nem kicsinylendő jelentőségű kérdés tisztázásában.

Arról van szó, hogy a nők között mindinkább terjedő és laikus véleményünk szerint veszedelmes divatot: a lesoványodást célzó étrendi és eróművi eljárásmodokat szakavatott férfiak elbírálása alá bocsássuk.

Tény ugyanis, hogy napjainkban a divat nem elégszik meg a testet többé-kevésbé

takaró ruha-szövetek anyagi és alaki változtatgatásával, hanem a «variatio delectat» elve kiterjesztődött magára a szervezetet alkotó testrészekre is.

A kozmetika, ez az ezredéves múltú «tudomány» pedig nem is éri be többé azzal, hogy a test bőrfelületének, a fej és arc szőrzetének, a körmöknek, szóval a felhámképleteknek színét, összeállítását, illetőleg formáját variálja, hanem mélyebben fekvő és az életre fontosabb szerveket is uralma alá von.

Manapság divat a soványság. Más szóval: divatba jött a bőr alatti zsírszövetnek mesterséges sorvasztása, csökkentése.

Valósággal kétségbe esik az az asszony, a ki észre veszi, hogy formái nem dicsekesznek azzal az angolos «svelte»-séggel, a mely nélkül a mai ruha- és kalapdivathoz, — mint ők mondják — lehetetlen alkalmazkodni.

Sietnek is azonnal a massouse-höz, a kozmetika szakorvosához, a svéd, német és egyéb «természet»-gyógyászhoz, hogy tanácsot kérjenek a lesoványodás kivitelének mikéntjét illetőleg. Azután nekifognak a megerőltető kérekpározásnak, megkezdik a kinzó éhezést és szomjazást, masszíroztatják magukat a végkimerülésig és boldogok, ha

sikerült elérniük, hogy egészségtől duzzadó szervezetük — sovány, de egyuttal vérszegény és ideges organismussá változott, — a melyhez aztán jól áll a végtagokhoz szorosan odasimuló, szük- (és a légzést, mozgást akadályozó) divatos ruha.

A természetes ész fellázad az ellen, hogy a divat az egészség rovására ennyire túltengjen. Lehetetlen, hogy a zsírszövetet, a melyről azt tanultuk az iskolában, hogy az az organismus fontos alkatrésze, mely betegség és kényszerü nélkülözés esetére tartalék-tápanyagot tart készletben, hogy ezt a szervet az egészség komoly veszélyeztetése nélkül lehessen úgy változtatni, vagy csökkenteni, a hogy azt a divatlap előírja.

De vannak itt egyéb szempontok is. A nők szervezetének épségben tartásáért nemcsak magának, hanem a jövő nemzedéknek s így a társadalomnak is felelős. Már pedig lehetséges, hogy az erőszakos lesóványodás károsan befolyásolja a nőnek az anyaságra való képességét, nemkülömben az esetleg világrahozott magzat életrevalóságát. Azt pedig eleve is valószínűnek tartjuk, hogy az az anya, aki mint fiatal asszony erővel lesóványodott, nem lesz képes táplálni a gyermekét, mert hogyan állhat felesleges tápszer az olyan egyén rendelkezésére, aki magától is megvonja a legszükségesebbet.

Magától értetődik, hogy a mi felfogásunk szerint sem érheti gáncs azokat, akik a női nemhez tartozók körében is fejleszteni óhajtják a testedzést és az izomerőt, a minthogy értelmes ember nem védheti komolyan az olyan életmódot, amely felesleges, sőt talán ártalmas elhízáshoz vezet. Ami célunk csak az, hogy a lesóványítási divat túlzásaival szálljunk szembe.

A kérdéssel szemben állást kell foglalnunk erkölcsi és aesthetikai szempontból is. Mi a magunk részéről immoralisnak tartjuk az «autolatriának» — a testimádásnak — azt a módját, amely ezen divatban megnyilatkozik és súlyos jelenségnek véljük, hogy még nem is olyan régen, csak félvilági hölgyek foglalkoztak hivatásszerűleg a testük divat szerinti formálásával: ma már a legjobb társaságbeliek is ugyanezt teszik.

Ami azt illeti — szépe az így szerzett soványság? — erre a felelet az egyéni ízlés szerint különböző lehet. De mi, akik magunkénak valljuk az aesthetika azon alaptételét, hogy szép csak az lehet, aminek célja és értelme is van, eleve valószínűtlennek tartjuk, hogy a bírálók többsége szépnek találjon olyan divatot, amelynek értelme nincs és egyedüli célja az, hogy a testet természetes formáiból kiforgassa.

Ez a «Jövendő» mostani álláspontja a kérdéssel szemben.

Ez az álláspont azonban lehet téves, lehet egy vagy más irányban túlzott. Nem alkalmas tehát arra, hogy autoritativ vélemény gyanánt imponáljon a nagyközönségnek. Ez a hatása csupán azon véleményeknek lehet meg, amelyek a tudomány legkiválóbbjainak felfogását tolmácsolják.

Jelen soraink célja tehát, hogy felkérjük Ont, méltóztassék ezen közérdekű enquete-ünket b. részvételével kitüntetni.

A kérdések, amelyekre vonatkozó b. válaszát indokaival együtt hozzájuk juttatni kérjük, a következők:

Tapasztalta-e, hogynapjainkban a nők között divatossá vált a lesóványodásra való törekvés és hogy a nők e célt erőszakos eszközökkel is igyekeznek elérni? Ha igen, mi a véleménye a divatról, az egyéni egészség, a jövő nemzedék jóléte, az erkölcs és az esztétika szempontjából?

Mi volna a teendő e divattal szemben?

Midőn még egyszer kifejezést adunk azon meggyőződésünknek, hogy ez az enquete mindenestre hozzájárul egy

égető kérdés tisztázásához és eredménye nem is lesz hatás nélkül való, egyuttal előre is köszönetet mondunk az abban való közreműködésért. Fogadja stb.

A «Jövendő» szerkesztősége.

A meteorok száma.

Nekünk a meteor vajmi ritka és vajmi különleges dolog; de nem így a csillagászoknak. Ők, mint minden égi dologban, itt is milliókkal számolnak. Az észak-amerikai Lowell-observatorium csillagásza: See, azt közli, hogy azokon az éjszakákon, melyeket a távcső végénél töltött, átlag minden éjjel öt meteort számolt meg, melyek a látótér keresztül szeltek. E látótér nagyságát az egész Földet körülfogó tér nagyságához arányítva: úgy számít, hogy minden éjjel átlag 600 millió meteor jut a Föld légkörébe, ami egy egész nap, vagyis 24 óra alatt 1200 milliónak felel meg. És vannak csillagászok, akik azt mondják, hogy ez a szám még mögötte marad a valóságnak!

Az olvasóhoz. A ki most fáradozik azon, hogy lakását lehetőleg ízlésesen és mégis olcsón rendezze be, keresse meg ez ujság hirdetési részében N e m e s é s L e n g y e l asztalos és kárpitos cég hirdetését. E kiváló fővárosi cég (Kecskeméti-utca 6., 1) bármily stílusú bútorokban és kárpitos munkákban bőséges választékot tart.

Amatőröknek. Műkedvelő fotografusok olvassák el e számunkban W a n a u s J ó z s e f fényképezési készülékek raktárának (Deák Ferenc-utca 19. sz.) hirdetését. Gyári áron találják e megbízható üzletben a fényképezethez szükséges összes cikkeket.

Ujév elsejével új előfizetést nyitunk a «Jövendő»-re

havi	---	---	---	1 korona
negyedévi	---	---	---	3 «
félévi	---	---	---	6 «
évi	---	---	---	12 koronával.

A rendes előfizetők a második félév után, mert az előfizetés egy csekély összeggel nagyobb, mintha egyenként van módjuk vásárolni a «Jövendő»-t, kárpótulásul egy érdekesen kiállított külön kötetet kapnak, amely könyvárusi forgalomba nem kerül és csak a «Jövendő» előfizetői által szerezhető meg. E kötet Bródy Sándor «Színésznők» című új könyve.

Kérjük az előfizetés mihamarabb való megújítását, közvetlenül a mellékelt utalványon, vagy akármelyik könyvkereskedő vagy újságelárusító útján.

Régi és új előfizetők a «Jövendő» első évfolyamának 10 kötetét, izléses könyvtartóba kötve: 20 korona helyett tizenkét koronaért kapják meg és ez összeget négykoronás, negyed évenként csedékes részletekben is fizethetik, ellenben a gyűjteményt a megrendelés után azonnal bérmentve megkapják.

Tisztelettel

a «Jövendő» kiadóhivatala
Budapest, Honvéd-utca 10.

A szerkesztő közlései. Erdős Renée «Kleopatra» című verses regénye hosszabb munka, folytatásokban közöljük.

Incertus. Költői vénája van, csak a technikája fogyatékos. — N. S., Nagykanizsa. Még nem kiforrott munka. — H. Á., Bpest. Ingadozó verselés, pedig ötlete van. — M. A. Ugyanebben a hibában szenved. — Pilipenda. Alkalom adtán kiadjuk. Az eredetit alig. — S. Z., Bpest. Szárnypróbálgatásnak elég ügyes, de a közlésre még nem érett. — Lángbagoly. Bizony nem vállaljuk érte a felelősséget. — Mi az élet? — Nagyon is elvont böleselkedés. Ha még valami aktualitáshoz fűződnek, de így száraz kissé. — F. O. A «Jugend»-ben olvasunk ilyesfélét. Mi nem kultiváljuk ezt a műfajt.

Szerkeszti: Bródy Sándor.

Főmunkatárs: Ambrus Zoltán, Heltai Jenő.

Szerkesztőség: Honvéd-utca 10.

Kiadja: A Jövendő kiadóhivatala. Tulajdonos: a szerkesztő.
Honvéd-utca 10.

A Jövendő előfizetési ára egy hónapra: egy korona, félévre 6 korona.

A Jövendő megjelenik minden vasárnap. Ezenkívül rendkívüli kiadásokban.